

"Altså, jeg ryger ikke udelukkende for at blive skæv"

- Et kvalitativt studie af cannabisbrug hos unge på ungdomsuddannelser i
Aalborg Kommune

Gruppe 19: Merete Wenneberg Jørgensen
Kandidatuddannelsen i Kriminologi, 4. Semester 2015
Aalborg Universitet
Vejledere: Kim Møller & Lotte Bloksgaard
Antal ord: 26967

"Altså, jeg ryger ikke udelukkende for at blive skæv"

- Et kvalitativt studie af cannabisbrug hos unge på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune

Vejledere: Kim Møller & Lotte Bloksgaard

Problemformulering:

- *Hvordan kan indgang og motivation til samt håndtering af et cannabisbrug hos unge på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune forstås?*

Specialet er udarbejdet af:

Merete Wenneberg Jørgensen
20092670

Antal ord: 26967

Transskription er vedlagt på cd-rom

ABSTRACT

The purpose of the current thesis is to investigate cannabis use among students in youth education in Aalborg Kommune in terms of their introduction to the drug, motivations for continued use, and handling of their use. The investigation takes its point of departure in the students' own narratives surrounding cannabis smoking, and the thesis thus aims to join the academic context related to youth cannabis use from a user perspective.

The empirical material of the thesis consists of 13 semi-structured interviews with 14 users of cannabis, each of whom are either currently enrolled or have previously been enrolled in youth education in Aalborg Kommune. In addition to the interview transcriptions, the thesis also considers as meaningful data the researcher's experiences in connection with the data collection. As for its theoretical framework, theories on labeling, stigma, neutralization techniques, and social bond have been deployed in the analysis.

The thesis concludes that a big influence on the youths picking up cannabis is a conception of the effects of cannabis use based on encounters with others prior to their own use. Additionally, several interviewees explained that they made preparations for trying cannabis in the form of searching for information on correct smoking techniques and health risks.

The analysis separates the youths' first experiences with cannabis use into the successful first time and the unsuccessful first time. In this connection it appeared that the thought of the ideal effect of cannabis smoking helped the youths neutralize the unsuccessful first time, thus facilitating the continued use of cannabis. The analysis further points out that cannabis use was made possible by an impairment of the social bond attachment as the youths may be influenced in their teens by a detachment from their parents.

It is thus also concluded that several motivational factors can be identified as contributing to continued cannabis use. First, the youths seem to be motivated by the drug's effect itself as it, according to the youths, relieves stress and other problems. In the analysis, their cannabis use is therefore considered a response to help alleviate a societal pressure to make the correct life choices concerning their education and their general future. Additionally, the thesis concludes that cannabis use helped the youths feel included socially as they, by means of their cannabis use, become part of a deviant group. Some also used cannabis for medical reasons related to

mental and somatic health problems. Finally, the thesis argues, based on the concept of belief, that their cannabis use is also motivated by a lack of belief in the validity of laws.

The analysis indicates that the cannabis users experience a stigmatization from non-smokers in society. They described various stereotypes that they feel are connected to cannabis use. As a reaction, the youths aspire to pass as normal in interactions with non-smokers and thus keep secret their stigmatized characteristics. In this connection, it is concluded that the youths deploy various techniques to pass as non-smokers in everyday contexts. For instance, an important part of handling their cannabis use was their behavior and bodily expression, with which they can remain, in a sense, concealed deviants. Furthermore, in order to handle their cannabis use, the youths hope to regulate their usage in a variety of ways to maintain control over their use and thus retain their status as functioning cannabis users.

Based on its conclusions concerning the youths' handling of their cannabis use, the thesis further argues that cannabis use among youths is not normalized as the investigation indicates that cannabis use among youths is stigmatized. Thus, in certain contexts, an important element in their handling of cannabis use is to keep their use secret from others.

INDHOLDSFORTEGNELSE

ABSTRACT	3
INDLEDNING	7
PROBLEMFELT	9
CANNABISBRUG I DANMARK – ET OVERBLIK	9
NORMALISERING AF CANNABIS?	10
SKADEVIRKNING, REGEL- OG LOVBRUD	12
PROBLEMFORMULERING	15
SPECIALETS UDFORMNING	16
METODE	17
DET KVALITATIVE CASESTUDIUM	17
ADGANG TIL ET SENSITIVT FELT	18
<i>Udvælgelse af informanter</i>	20
<i>Etiske overvejelser</i>	23
DET KVALITATIVE INTERVIEW	26
<i>Semistrukturerede interviews</i>	26
<i>Udarbejdelse af interviewguiden</i>	26
<i>Interviewsituationen – mødet mellem forsker og cannabisbruger</i>	28
KVALITETSSIKRING AF UNDERSØGELSEN	31
TEORETISK RAMME	33
STEMPLING	33
<i>Tre trin mod et afvigelsesmønster</i>	34
STIGMA	36
NEUTRALISERINGSTEKNIKKER	39
SOCIAL BOND	40
ANALYSE	43
ANALYSESTRATEGI	43
INDGANG TIL CANNABISBRUG	44
<i>Forestillinger og forberedelse</i>	44
<i>Cannabisrygning – den første gang</i>	46
<i>Efter første gang</i>	49
MOTIVATION FOR CANNABISBRUG	52

<i>Virkningen af cannabis</i>	52
<i>Medicinsk anvendelse</i>	56
<i>Fællesskab og sociale aktiviteter</i>	57
<i>Lovens betydning</i>	60
HÅNDBOG AF CANNABISBRUG.....	62
<i>Andres syn på cannabisbrug</i>	62
<i>Forklædt som "normal" – i et med tapetet</i>	65
<i>Regulering af cannabisbrug</i>	70
KONKLUSION	74
LITTERATUR	78
BILAG 1: OPSLAG TIL UNGDOMSUDDANNELSER OG FACEBOOK	83
BILAG 2: INTERVIEWGUIDE	84

INDLEDNING

"Jeg forstår det simpelthen ikke. Hvorfor skal de ryge cannabis¹? Hvorfor skal de bryde loven? Kan de ikke bare tage en øl i stedet?" lød det fra en ansat på en ungdomsuddannelse i Aalborg Kommune. Jeg befinder mig til et møde med forskellige repræsentanter fra ungdomsuddannelserne i kommunen i slutningen af min praktikperiode i vinteren 2014. Det er ikke første gang, jeg hører de professionelle fra ungdomsuddannelserne fortælle om udfordringerne med cannabisbrug blandt unge, men det er først her, det går op for mig, at der er behov for mere viden på området. Det var til dette møde, at idéen til nærværende speciale opstod, og mødet blev "startskud" til forskellige spørgsmål om emnet: Hvorfor ryger de unge cannabis i stedet for at opnå rus gennem alkohol? Hvordan rationaliserer de deres cannabisbrug? Hvordan blev de introduceret til cannabis? Anskuer de selv cannabisrygning som et problem? for blot at nævne nogle stykker.

I mødet med repræsentanter fra ungdomsuddannelserne i Aalborg Kommune oplevede jeg, at unges cannabisbrug var en problemstilling, som de på tværs af uddannelsesinstitutionerne alle kom i berøring med. Hvis dette anskues i lyset af udviklingen i cannabisbrug på nationalt plan, synes det også at være et yderst relevant emne. I en rapport fra Sundhedsstyrelsen fra 2013 fremgår det, at befolkningsundersøgelser har vist, at der er sket en markant stigning i antallet af personer, der har anvendt hash inden for det sidste år (Sundhedsstyrelsen 2013a: 15). I perioden 2000 til 2010 lå forbruget af hash på et stabilt niveau, men fra 2010 til 2013 ses en stigning på 5 procentpoint i andelen af personer i alderen 16-24 år, der har anvendt hash inden for det sidste år. Stigningstendensen gør sig ligeledes gældende, hvis der fokuseres på aldersgruppen 16-44, hvilket jeg kommer nærmere ind på i problemfeltet (Sundhedsstyrelsen 2013a: 15).

Denne stigning i procentvis andel danskere, der inden for det sidste år har anvendt hash, samt de professionelle på ungdomsuddannelsernes italesættelse af cannabis som en problematik indikerer dermed, at der er behov for mere viden, som kan bidrage til en forståelse af cannabisbrug blandt unge i Danmark.

¹ Cannabis anvendes i dette speciale som en samlet betegnelse for de forskellige stoftyper, der stammer fra hamp-planten (herunder hash, skunk, pot mv.). Dog anvendes betegnelsen hash, såfremt der refereres til forskning, der specifikt anvender denne betegnelse.

Unge anvendelse af cannabis og andre rusmidler i forbindelse med ungdomsuddannelse forekommer dog heller ikke at være en enestående, aktuel problematik for Aalborg Kommune. I en artikel i Berlingske fra januar 2015 fremgik det, at flere af landets uddannelsesinstitutioner har indført muligheden for at kunne alkohol- og narkotikateste eleverne, hvis der er formodning om, at de er påvirkede af rusmidler i skoletiden (Faber & Jensen 2015).

I en landsdækkende kvalitativ undersøgelse af hash som et pædagogisk problem på ungdomsuddannelser anslås det, at 5-10 % af de unge ryger hash i en sådan mængde, at det minimerer deres uddannelsesresultater og -muligheder. Samtidig viser undersøgelsen, at man på ungdomsuddannelserne vurderer, at hash er en medvirkende eller afgørende faktor i omtrent halvdelen af de situationer, hvor elever bortvises eller på anden måde frafalder (Simonsen 2014: 5). Til trods for at denne undersøgelse er en kvalitativ pilotundersøgelse, hvilket behæfter disse resultater med en vis usikkerhed, mener jeg dog, at undersøgelsens resultater skaber bevidsthed om, at cannabisbrug blandt unge er en relevant problematik at kaste lys over, da anvendelsen af cannabis kan have betydning for elevernes evne til at gennemføre et uddannelsesforløb. Ud fra dette kan man stille sig undrende over, hvorfor de unge vælger at anvende cannabis, når det ud fra dette kvalitative studie tyder på, at cannabisbruget kan have store konsekvenser for deres skolegang og dermed fremtid.

Dette speciale tager udgangspunkt i et ønske om at forstå cannabisbrug blandt unge på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune. For at undersøge dette vil omdrejningspunktet for specialet være en kvalitativ undersøgelse, hvor der fokuseres på de unges fortællinger om cannabisbrug. Formålet med undersøgelsen er således ikke at generere specifik viden om forebyggelse af cannabisbrug blandt unge men i stedet at bidrage til at forstå de unges adfærd, holdninger mv. Dette formål indeholder dog også en tanke om, at vi må forstå de unges cannabisbrug, før vi kan forebygge det, hvilket kan understøttes af følgende citat: *"Forebyggelse tager i dag i højere grad udgangspunkt i de unges verden, og hvis man ved, hvad der foregår i deres hverdag og har betydning for de unge, har man også en større chance for mere målrettet at implementere forebyggelsesindsatser."* (Sørensen et al. 2012: 84).

PROBLEMFELT

Inden problemformuleringen for dette speciale præsenteres, vil jeg i problemfeltet give et overblik over cannabisbruget i Danmark samt mulige konsekvenser af cannabisbrug for derigennem at indplacere specialet i en større forskningsmæssig kontekst og skabe ramme for emnet.

Cannabisbrug i Danmark – et overblik

Som nævnt i indledningen er der sket en markant stigning i andelen af personer, der inden for det sidste år har anvendt hash i aldersgruppen 16-24 år (se tabel 1). Denne tendens gør sig ligeledes gældende, hvis der ses nærmere på hashbrug blandt 16-44-årige, hvor der fra 2010 til 2013 er sket en stigning på 3,3 procentpoint i andelen af 16-44-årige, der har anvendt hash inden for det sidste år (Sundhedsstyrelsen 2013a: 15).

Brugt hash	1994 (n=735)	2000 (n=1728)	2005 (n=919)	2008 (n=862)	2010 (n=1643)	2013 (n=1652)
Sidste måned	3,7	7,8	8,2	8,1	7,1	8,5
Sidste år (sidste måned medregnet)	12,9	20,1	20,5	21,3	18,9	23,9
Nogensinde (sidste år medregnet)	34,7	41,5	44,2	41,1	38,0	41,5

Tabel 1: Den procentvise andel af de 16-24-årige, der sidste måned, sidste år og nogensinde har brugt hash i pågældende år. (Sundhedsstyrelsen 2013a: 17)

Ud fra ovenstående tabel kan det udledes, at knap 24 % og derved næsten en fjerdedel af de unge under 25 år ifølge Sundhedsstyrelsen har et aktuelt forbrug af hash, da de angiver at have anvendt stoffet inden for det sidste år (Sundhedsstyrelsen 2013a: 17).

Hash er det mest udbredte illegale stof blandt unge i Danmark, og af Kræftens Bekæmpelses og Sundhedsstyrelsens MULD-undersøgelse (Monitorering af Unges Livsstil og Dagligdag) fra 2008 fremgår det, at de danske unge typisk debuterer med hash som 15-16-årige, hvor 51 % af drengene og 54 % af pigerne, der har anvendt hash, prøvede stoffet første gang. Herefter falder antallet af unge, der debuterer med hash, med stigning i alder (Kræftens bekæmpelse & Sundhedsstyrelsen 2009: 34).

Ses der nærmere på unge, der har prøvet hash, forekommer der ifølge Sundhedsstyrelsen at være sammenhæng mellem køn og hashbrug, hvor en større andel drenge (37,5 %) end piger (27,8 %) i alderen 16-20 har prøvet hash (Sundhedsstyrelsen 2011: 4). Derudover er der sammenhæng mellem uddannelse og erfaringer med hash. Af forskningsprojektet Stoffer og natteliv fremgår, at den største andel af unge, der har anvendt hash, findes blandt dem, der i alderen 17-19 år er i gang med 9./10. Klasse eller ikke har opnået en ungdomsuddannelse. I denne kategori har 50 % anvendt hash. Blandt de 17-19-årige der er i gang med en erhvervsuddannelse, er der 42 %, der angiver at have prøvet hash, og på de gymnasiale uddannelser angiver 34 % af de 17-19-årige at have anvendt hash. I kategorien af unge der i alderen 17-19 år har afsluttet en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse finder forskerne, at 42 % har prøvet hash (Østergaard et al. 2010: 45). Heraf kan udledes, at der på erhvervsuddannelser er en større andel end på gymnasiale uddannelser, der har prøvet hash. Samtidig kan man undres over, hvorfor så store andele af de unge har stiftet bekendtskab med et illegalt stof som cannabis. Forskning har peget på, at der er sket en normalisering af cannabis i samfundet, hvilket kan have betydning for de unges motivation for at anvende stoffet.

Normalisering af cannabis?

Tesen om normalisering af illegale stoffer omhandler kort fortalt en tanke om, at anvendelse af cannabis og andre illegale stoffer er blevet almindeligt. I et studie af stofbrug blandt 14-15-årige i England blev denne normalisering af illegale stoffer påpeget, da der var sket en stigning i stofbruget blandt unge, hvor der på undersøgelsestidspunktet var seks ud af ti respondenter, der var blevet tilbudt stoffer, og 36 % havde anvendt stoffer. Her var cannabis det stof, flest unge havde stiftet bekendtskab med. Samtidig viste undersøgelsen, at stofbrug tilsyneladende blev spredt til alle dele af ungdommen, hvilket medførte, at forskellene mellem nogle af subgrupperne i samfundet blev mindre markante. Som konklusion herpå blev det fremhævet, at der på undersøgelsestidspunktet skete en markant forandring i stofbruget blandt unge i England, hvor anvendelsen af illegale stoffer blev påbegyndt i en tidlig alder og indebar anvendelse af en bred vifte af stoffer (Measham et al. 1994: 308-311).

Normaliseringstanken er ligeledes anvendt i nyere dansk kontekst i bogen Stoffer og natteliv, hvor der henvises til, at unges holdninger til hash er noget dynamisk, som udvikles i takt med, at de bliver ældre. Ifølge forskerne bag bogen sker der en normalisering af hash blandt unge, hvor deres holdninger til hash flytter sig fra afstandstagen til stoffet til en anskuelse af hash

som noget naturligt og normalt. Forskerne skelner her mellem tre mønstre i unges kollektive forståelser af hash, som dog må betegnes som idealtyper, hvorfra der kan forekomme afvigelser. Det første mønster findes hos de 14-15-årige, hvor holdningerne til hash er præget af afstandstagen. I denne alder differentieres der mellem alkohol på den ene side og hash og andre illegale stoffer på den anden. Blandt unge i denne aldersgruppe associeres hash med noget unormalt, skadeligt og mærkeligt (Järvinen & Demant 2010: 80-81). I det næste mønster, som er karakteristisk for 15-16-årige, er der ambivalente holdninger til hash. I denne aldersgruppe betegnes hash som acceptabelt, såfremt det anvendes som et særligt nydelsesmiddel i fritiden og til fest (Järvinen & Demant 2010: 82-83). Det er således i denne aldersgruppe, der åbnes for muligheden for at anvende hash på et eksperimenterende plan, hvilket potentielt kan forklare, hvorfor det er i denne alder, at brugerne oftest debutterer. Det sidste mønster af holdninger findes hos de 17-19-årige. I denne aldersgruppe skelnes der ikke længere mellem alkohol og hash som ved de 14-15-årige. Hash har i stedet opnået samme status som alkohol, og disse rusmidler står nu i stedet i kontrast til andre illegale stoffer. Der er således tale om, at hash er blevet normaliseret. I denne aldersgruppe betragtes hash som det stof, der er lettest tilgængeligt og mest "in". Hash betragtes som et legitimt stof, der anvendes for at give brugeren en afslappet rus. Anvendelsen af hash betragtes dog kun som legitimt, hvis det anvendes spontant og eksperimenterende (Østergaard et al. 2010: 29-30; Järvinen & Demant 2010: 84-89). Normaliseringstesen er dog også blevet kritiseret for ikke at være den bedst egnede til at forklare cannabisbrug.

Sveinung Sandberg har på baggrund af et studie af cannabisbrugere i Norge påpeget, at normalisering af cannabis ikke er velegnet til at forklare cannabisbrug. Ifølge Sandberg er normaliseringsdiskursen fejlagtigt blevet fortolket som en indikator på, at cannabisbrug er blevet almindeligt og en del af samfundet. I en artikel belyser han, hvorledes subkulturel teori, neutraliseringsteori og normaliseringstesen kan anvendes til at forstå cannabisbrug. Her påpeges det, at anvendelsen af disse tre særskilt i en analyse af cannabisbrugeres fortællinger kan give meget forskellige forståelser af cannabisbrug, men at forskellige diskurser om cannabis kan operere samtidig i brugernes fortællinger. Han konkluderer derfor, at diskursen om cannabisbiskultur, diskursen om benægtelse af risiko eller neutralisering samt normaliseringsdiskursen alle kan forstås som respons på stigmatisering, idet brugerne har behov for at retfærdiggøre deres anvendelse af cannabis, da stoffet er ulovligt (Sandberg 2012: 372-380).

Da eksisterende forskning dermed indeholder forskellige perspektiver på, hvordan cannabisbrug kan forstås, finder jeg det relevant at undersøge dette yderligere. Jeg tillægger mig således ikke normaliseringstenen men vil i stedet forholde mig åbent til, hvad der rører sig i feltet.

Skadevirkning, regel- og lovbrud

Cannabis kan have konsekvenser for brugeren, fordi det kan forårsage koncentrationsbesvær, sløvhed, forringelse af indlæringssevne mv., hvilket kan have betydning for evnen til at gennemføre et uddannelsesforløb (Sundhedsstyrelsen 2013b: 6-7). Der kan skelnes mellem akutte påvirkninger og skadevirkninger ved længerevarende, hyppigt cannabisbrug. Ved cannabisbrug kan der opstå akutte negative påvirkninger som eksempelvis angst, forringelse af hukommelse og opmærksomhed hos brugeren. Ved længerevarende cannabisbrug på jævnlig basis kan der udvikles afhængighed af stoffet, forringelse af hukommelse, forekomme negativ påvirkning af funktionsevne i forhold til uddannelse mv. (Sundhedsstyrelsen 2013c: 1). Ud fra disse risici for skadevirkninger ved cannabisbrug kan det således problematiseres, at unge på uddannelsesinstitutionerne eksperimenterer med eller regelmæssigt anvender cannabis som rusmiddel, da dette kan have konsekvenser for deres muligheder for gennemførelse af et uddannelsesforløb. Ligeledes fremgår det af den førnævnte MULD-undersøgelse, at unge i alderen 16-20 år, der har brugt hash inden for den seneste måned, har markant flere pjække- og sygedage end unge, der aldrig har prøvet hash (Kræftens bekæmpelse & Sundhedsstyrelsen 2009: 29). Dette indikerer, at cannabisbrug har konsekvenser for de unges deltagelse i uddannelsesforløb.

En anden problematik i forhold til brug af cannabis og andre euforiserende stoffer er, at dette strider mod ungdomsuddannelsernes regler. Uddannelsesinstitutionernes rusmiddelpolitikker er i overensstemmelse med lovgivningen om euforiserende stoffer, hvor blandt andet besiddelse og videresalg er ulovligt (Sørensen et al. 2012: 86). Overtrædelsen af disse regler kan sanktioneres med eksempelvis bortvisning enten tidsbegrænset eller permanent, hvilket kan ekskludere eleven fra uddannelsesinstitutionen. Unges anvendelse af cannabis og andre rusmidler i en uddannelseskontekst er tidligere undersøgt af Betina Bang Sørensen, Liselotte Ingholt og Vibeke Asmussen Frank (2012). I denne undersøgelse var der særligt fokus på rusmiddelbrug, herunder af cannabis, på tekniske skoler i Danmark. Dette blev undersøgt ved observationer og interviews med elever på fire tekniske skoler, og halvdelen af informanterne

i undersøgelsen havde prøvet cannabis. Denne undersøgelse viser, at eleverne skelner mellem acceptabelt og uacceptabelt brug, hvilket afhænger af konteksten, hvori rusmidler anvendes, samt hvilken påvirkning det har på elevens liv. Derudover finder forskerne, at eleverne vægter, om rusmiddelbruget har konsekvenser for deltagelse i en undervisningskontekst, samt at vurderinger af om rusmiddelbruget er problematisk afhænger af brugerens modenhed, alder, kontrol over sit liv, tidspunktet for og omfanget af forbruget. Et andet vigtigt fund er, at misbrugende elever er i risiko for dobbelt eksklusion, fordi rusmiddelbrug i skolen kan medføre bortvisning fra skolen samt fordi nogle elever betegner misbrug som "taberagtigt" (Sørensen et al. 2012: 98-99).

Udover uddannelsesinstitutionernes regler for rusmiddelbrug, sanktioneres cannabisbrug også af lovgivningen. Jævnfør lov om euforiserende stoffer er cannabis (herunder hash, skunk, pot mv.) et ulovligt stof, som ikke må forefindes i Danmark (Frank & Dahl 2012: 11). Det betyder, at besiddelse, modtagelse, forarbejdning, udlevering, salg, køb, fremstilling samt ind- og udførsel af cannabis er ulovligt. Jævnfør lov om euforiserende stoffer kan en overtrædelse heraf udløse bøde eller op til to års ubetinget frihedsstraf. Tidligere har besiddelse af cannabis til eget forbrug udløst advarsel, men med en lovgivningsændring i 2004 blev besiddelse af cannabis til eget forbrug ændret til en bødeforseelse (Møller 2011: 149). Ved organiseret handel med narkotika samt ved særligt grove tilfælde (ved 10 kg. cannabis) kan der straffes i henhold til Straffelovens § 191, hvor sigtede kan risikere dom på op til 16 års fængsel (Møller 2011: 147).

Overtrædelse af den danske lovgivning på narkotikaområdet kan dermed betyde, at den unge sanktioneres med en bøde eller en fængselsstraf og potentielt får en plettet straffeattest. En plettet straffeattest kan have betydning for individets fremtidsmuligheder, da mange arbejdsgivere vil have fremvist straffeattest ved ansættelse. Noget tyder dog på, at det kan være svært for den enkelte borger at gennemskue, hvilken betydning eksempelvis besiddelse af cannabis kan have for straffeattesten. I min egen søgen efter svar på dette, er jeg gentagne gange stødt på debatforums, hvor unge har søgt svar på, hvilken betydning besiddelse af cannabis har for straffeattesten. Derudover har jeg også selv fået forskellige svar fra fagpersoner på spørgsmålet om, hvorvidt en bøde for besiddelse af cannabis vil fremgå af den private eller offentlige straffeattest, hvorfor jeg valgte at konsultere Kriminalregistret hos politiet.

På politiets hjemmeside kan den almene borger finde informationer om de forskellige straffeattester². Heraf fremgår det, at bødef afgørelser for overtrædelse af lov om euforiserende stoffer hverken figurerer på den offentlige eller private straffeattest, hvilket er i overensstemmelse med Kriminalregistrets svar på min førnævnte henvendelse.

Til trods for en stramning af den danske lovgivning på narkotikaområdet, hvor besiddelse af selv små mængder cannabis udløser en bøde på minimum 2000 kr., er det dermed ikke givet, at en overtrædelse af lov om euforiserende stoffer medfører en plettet straffeattest.

En af de centrale diskussioner i forhold til narkotika og kriminalitet omhandler, hvorvidt anvendelse af cannabis højner risikoen for involvering i andre kriminalitetsformer. I et studie af Willy Pedersen og Torbjørn Skardhamar konkluderes dog, at dette ikke er tilfældet, men at der kan være sammenhæng mellem cannabisbrug og narkotikakriminalitet. Forskerne fremhæver således, at selv om cannabisbrug ikke kan anskues som risikofaktor for involvering i andre typer kriminalitet, kan unge, der anvender cannabis, ende med at blive sigtet og dømt for besiddelse af narkotika samt andre narkotikarelaterede kriminalitetsformer. Dette kan potentielt skyldes, at der på cannabismarkedet kan være flydende grænser mellem brugere og sælgere (Pedersen & Skardhamar 2009: 116). Samtidig kan det fremhæves, at forskerne bag undersøgelsen Stoffer og natteliv har fundet, at der er stærk sammenhæng mellem anvendelse af hash og andre illegale stoffer, idet 31 % af de unge, som har anvendt hash, også har prøvet andre illegale stoffer, der kan forårsage skade på brugeren (Østergaard et al. 2010: 42).

Opsummerende kan det udledes, at der er flere negative konsekvenser forbundet til cannabisbrug. Uanset om cannabis anvendes rekreativt over en årrække eller mere kontinuerligt, er der risiko for, at bruget får konsekvenser for den unges somatiske og psykiske helbredstilstand. Samtidig sanktioneres anvendelsen af cannabis og andre euforiserende stoffer både af uddannelsesinstitutioner og dansk lovgivning. Dette efterlader spørgsmålet om, hvorfor man vil risikere udsmidning, plettet straffeattest, forringelse af fysisk og psykisk helbredstilstand samt bringe sin fremtid i fare for at blive skæv af cannabis?

² Se evt. https://www.politi.dk/da/borgerservice/straffeattest/om_straffeattester/

Problemformulering

På baggrund af ovenstående problemfelt har jeg udarbejdet følgende problemformulering for specialet:

Hvordan kan indgang og motivation til samt håndtering af et cannabisbrug hos unge på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune forstås?

I dette speciale er der fokus på de unges fortællinger om cannabisbrug, og specialet skriver sig således ind i en forskningsmæssig kontekst om unges brug af cannabis ud fra et brugerperspektiv. I specialet skelnes der mellem rekreativt og problematisk cannabisbrug, og i den forbindelse ønsker jeg at undersøge, hvornår de unge betragter bruget som tilhørende den ene eller anden kategori. Da jeg anlægger en socialkonstruktivistisk tilgang i min undersøgelse, anskuer jeg rekreativt og problematisk brug som noget socialt konstrueret og kontekstafhængigt, der ikke objektivt kan defineres eller adskilles ved at referere til kvantiteten af cannabisbruget eller lignende. Min forståelse af cannabisbrug ud fra en socialkonstruktivistisk tilgang er således i tråd med Mette Kronbæks ph.d.-adhandling om voksne cannabisbrugeres fortællinger om rekreativt og problematisk brug. Kronbæks afhandling sætter fokus på grænsen mellem brug og misbrug ud fra brugernes egne fortællinger, og herunder belyses blandt andet udvikling i cannabisbrug i relation til social eksklusion og inklusion ud fra brugernes beskrivelser (Kronbæk 2014a: 7; 55).

Nærværende speciale har til formål at bidrage til eksisterende forskning med viden om cannabisbrug blandt unge på ungdomsuddannelser. Jeg har bevidst fravalgt at rekruttere informanter gennem misbrugscentre og derved et behandlingsfokus. Samtidig udgør unge i misbrugsbehandling blot en del af de unge cannabisbrugere og dermed det, man kan kalde "toppen af isbjerget". Gennem specialet vil jeg bidrage med viden om cannabisbrug blandt unge, som kombinerer cannabisbrug og ungdomsuddannelse, og som for de flestes vedkommende stadig kan karakteriseres som hemmeligt afvigende. Bidraget til eksisterende forskning er således en forståelse af både de unges indgang og motivation til cannabisbrug og særligt, hvordan disse unge, som anvender cannabis i det skjulte, håndterer dette.

Der tages udgangspunkt i de unges anvendelse af cannabis i en Aalborg-kontekst. Dette gøres for at generere specifik viden om cannabisbrug blandt unge på ungdomsuddannelserne i

Aalborg Kommune, som kan anvendes af eksempelvis de professionelle på ungdomsuddannelserne. Til trods for at ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune benyttes som case i specialet, betyder det ikke, at undersøgelsens resultater ikke potentielt kan generaliseres til ungdomsuddannelser i andre kommuner i Danmark, hvilket jeg vil komme nærmere ind på i afsnittet om kvalitetssikring af undersøgelsen. Selv om specialet tager udgangspunkt i unge, der er tilknyttet ungdomsuddannelser, vil specialets omdrejningspunkt ikke være de enkelte skolars rusmiddelpolitikker, men nærmere hvordan de unge håndterer de regler, der gør sig gældende i skolen såvel som i samfundet.

Specialets udformning

Dette speciale er udformet som en kvalitativ undersøgelse med 13 semistrukturerede interviews med 14 cannabisbrugere på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune. I udvælgelsen af informanter er der lagt vægt på at finde repræsentanter fra forskellige ungdomsuddannelser i kommunen for dermed at have et bredt udsnit af unge. Der indgår således informanter fra STX, HG, VUC mv.

Både uddannelsesinstitutionernes navne og informanternes identiteter er anonymiseret, da hensigten med undersøgelsen ikke er at udpege bestemte elever eller uddannelsesinstitutioner som særligt problematiske men nærmere prøve at forstå, hvorfor unge vælger at anvende cannabis som rusmiddel. I undersøgelsen af cannabisbrug blandt unge på ungdomsuddannelser i kommunen er der således fokus på, hvordan de unge er blevet introduceret til cannabis, hvad der har motiveret dem til at fortsætte deres brug, hvilken funktion eller rolle cannabis har i deres hverdagsliv, samt hvordan de håndterer deres cannabisbrug i forhold til skole, familie, venner mv.

Det empiriske datamateriale vil blive analyseret med teori om stigma, stempling, neutraliseringsteknikker og social bond. I specialet er der anlagt en induktiv tilgang, hvor informanternes fortællinger om cannabisbrug er i centrum, og teorierne er derved udvalgt på baggrund af deres forklaringskraft i forhold til den indsamlede empiri.

METODE

I det følgende præsenteres det valgte design for undersøgelsen, som er det kvalitative case-studium samt de metodiske overvejelser, der er gjort i forbindelse med den kvalitative undersøgelse.

Det kvalitative casestudium

I specialet har jeg anvendt det kvalitative casestudium som forskningsstrategi ud fra et ønske om at forstå unges cannabisbrug i dybden. I den forbindelse kombineres det ateoretiske og teorifortolkende casestudium, som begge har til formål at generere ny empirisk viden. Disse casestudier skal dog ses som idealtyper, og på trods af at formålet med disse casestudier er generering af empirisk viden, udelukkes det ikke, at der kan forekomme teoriudvikling (Antoft & Salomonsen 2007: 29-34). Casen i specialet udgøres af cannabisbrugere på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune. Casen er udvalgt på baggrund af et ønske om at opnå specifik viden om cannabisbrug i Aalborg. Dette udelukker dog ikke, at casen kan være repræsentativ for andre lignende kontekster, idet cannabisbrug på ungdomsuddannelser ikke nødvendigvis er en problemstilling, som kun gør sig gældende i Aalborg.

Det ateoretiske casestudie tager udgangspunkt i empirisk data og viden, og formålet er at beskrive sociale fænomener og den sociale virkelighed i stedet for et fokus på udvikling af generelle teorier eller hypoteser. Til trods for at dette casestudie i sin "rene form" ikke er styret af eksisterende teorier, kan det diskuteres, om det i praksis er muligt at anskue og analysere en case uden teoretiske antagelser og fornemmelser (Antoft & Salomonsen 2007: 34-36). I kraft af min universitetsuddannelse har jeg således opnået kendskab til kriminologisk teori og forskning, der har betydning for, hvordan jeg anskuer casen.

Valget af det ateoretiske casestudium går godt i spænd med min induktive tilgang, hvor jeg ikke tager udgangspunkt i udvalgte teorier, som jeg vil teste. Elementer af det ateoretiske casestudie kommer således særligt i spil i forhold til de indledende faser, hvor jeg går åbent til problemformuleringen.

Det teorifortolkende casestudie, som særligt anvendes efter dataindsamlingen, tager udgangspunkt i teoretisk viden, og teorier har her blandt andet til formål at strukturere det empiriske datamateriale. Karakteristisk for denne type casestudie er, at teoretisk viden ikke nødvendigvis har stor betydning for udvælgelsen af en bestemt case, hvilket betyder, at det

teorifortolkende casestudie kan indeholde induktive elementer. I analysen af empirien anvendes teoretisk viden til at identificere mønstre i empirien samt til forklaring af den valgte case. Til trods for at formålet ikke er teoriudvikling, kan der forekomme ny- eller genfortolkning af de eksisterende teorier på baggrund af empirien (Antoft & Salomonsen 2007: 38-39).

Adgang til et sensitivt felt

I dette afsnit vil jeg præsentere mine overvejelser om adgang til feltet og herunder udvælgelse af informanter. Der kan argumenteres for, at min adgang til feltet ikke blot beskriver nogle komplikationer, der kan forekomme ved kriminologisk forskning. Samtidig indeholder disse problematikker vedrørende adgang til feltet også relevante informationer om det område og den kontekst, hvori min forskning fremkommer, og som derved, ligesom det sagte i interview-situationen, skal ansues som betydningsfulde data. Min forståelse af data som andet end blot transskriptioner fra interviews er således sammenfaldende med Tea Bengtssons, idet hun argumenterer for, at: *"(...) data are products of the researcher's relationships and experiences in the field and cannot merely be reduced to words of field reports or interview transcripts."* (Bengtsson 2014: 731).

Specialets emne kan karakteriseres som særligt sensitivt for forskning, idet undersøgelsen omhandler afvigende, kriminelle individer. Der er dermed risiko for, at informanterne kan komme til at afsløre inkriminerende og stigmatiserende informationer om sig selv ved deltagelse i undersøgelsen (Lee 1993: 4). I forskning som involverer kriminelle er der således risiko for, at informanterne kommer til at udlevere informationer om deres afvigende aktiviteter, som tidligere har foregået i det skjulte (Lee 1993: 6-7). Emnets sensitive karakter har derfor også betydning for både adgangen til feltet og de etiske overvejelser, som jeg har gjort mig.

Dataindsamlingsprocessen har båret præg af, at adgangen til cannabisbrugere på ungdomsuddannelser ikke er noget, der blev opnået på ét enkelt tidspunkt, men i stedet noget som kontinuerligt måtte opnås og sikres. I kraft af min alder og uddannelse havde jeg ikke selv kendskab til cannabisrygere på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune, som kunne benyttes til at opnå kontakt til feltet. I min praktikperiode ved Aalborg Kommune deltog jeg i etablering af et netværk for ungdomsuddannelser i kommunen bestående af trivselspersoner, studievejledere, elevcoaches mv., som til dagligt kommer i kontakt med cannabisbrugende

elever, hvilket jeg har haft mulighed for at anvende i min søgen efter informanter. Jeg havde dog indledningsvist betænkeligheder ved at anvende trivselspersoner, elevcoaches mv. som en form for gatekeepers til informanter (Bryman 2008: 409). Årsagen hertil var en bekymring for, om dette kunne påvirke min mulighed for at opnå reel adgang til feltet, fordi jeg ved en formel adgang via uddannelsesinstitutionen kunne blive betragtet som en form for systemrepræsentant eller kontrollant og associeret med de ansatte på ungdomsuddannelserne (Jensen 2012: 213). Samtidig var der risiko for, at det ville få betydning for, hvilke informanter jeg kunne få adgang til. Dette kunne have den konsekvens, at de professionelle fra ungdomsuddannelserne udvalgte elever, som eksempelvis ville fortælle positivt om skolernes rusmiddelpolitikker.

I praksis oplevede jeg, at det var problematisk at anvende elevcoaches, trivselspersoner mv. i adgangen til feltet, idet de elever, de har kontakt med, ofte befinder sig i en særlig udsat position og derfor ikke har lyst til at besvare spørgsmål gennem interviews. Således er kun fire informanter fundet gennem elevcoaches og trivselspersoner på ungdomsuddannelserne. Derudover blev adgangen til feltet via personalet på visse uddannelsesinstitutioner besværliggjort af, at deres rusmiddelpolitik indeholdt en nul-tolerance over for illegale rusmidler. I et enkelt tilfælde oplevede jeg således, at uddannelsesinstitutionen ikke kunne være behjælpelig med at finde informanter grundet deres rusmiddelpolitik som gjorde, at de ikke var bekendte med cannabisbrugere på skolen. Jeg fik dog i stedet tilladelse til at skrive et opslag, som blev videreformidlet til eleverne på uddannelsesinstitutionen og fik på baggrund af dette flere henvendelser fra unge, der havde lyst til at deltage.

Slutteligt vil jeg nævne, at jeg fravalgte at rekruttere informanter, som tidligere havde anvendt cannabis, gennem misbrugsbehandlingssystemet, idet undersøgelsen ikke har haft særligt fokus på misbrug og behandling heraf. Samtidig fravalgte jeg at opnå adgang til feltet gennem eksempelvis Kriminalforsorgen i Frihed eller politiet, fordi fokus ej heller var på mødet med retssystemet og ordensmagten. Ligesom i Sveinung Sandberg og Willy Pedersens studie af cannabissælgere i Oslo gjorde dette potentielt adgangen til feltet mere tidskrævende, men samtidig havde denne tilgang en fordel ved, at informanterne formodentligt var mindre præget af institutionelle rammer, samt at interviewpersonerne kunne siges at være tættere på de oplevelser, som var interessante for undersøgelsen (Sandberg & Pedersen 2011: 8).

Udvælgelse af informanter

Inden påbegyndelsen af dataindsamlingen havde jeg et ønske om at interviewe tre til fire informanter fra forskellige ungdomsuddannelser for at opnå variation i det empiriske materiale. Forud for dataindsamlingen havde jeg en formodning om, at det kunne blive problematisk udelukkende at få adgang til nuværende elever på ungdomsuddannelserne, idet eleverne er bevidste om, at rusmiddelbrug på uddannelsesinstitutionerne er forbudt. Jeg valgte derfor også at søge efter tidligere elever fra ungdomsuddannelser i kommunen, som havde afsluttet deres uddannelse inden for de sidste par år. Derudover valgte jeg at inkludere elever fra produktionsskoler i undersøgelsen, idet jeg gennem min praktikperiode blev bevidst om, at produktionsskoler ofte modtager unge, som enten tidligere har gået på en ungdomsuddannelse eller som skal forberedes hertil.

I praksis antog udvælgelsen af informanter form efter convenience og snowball sampling, hvor jeg dels inkluderede informanter, som var lettere tilgængelige eksempelvis grundet deres aktive deltagelse på diverse Facebooksider, og dels benyttede nogle af mine informanter til etablering af kontakt til andre cannabisbrugere samt i få tilfælde elevcoaches til rekruttering af informanter (Bryman 2008: 183-185).

Som nævnt blev et opslag om undersøgelsen delt på en uddannelsesinstitution for derigennem at opnå kontakt til cannabisbrugere på ungdomsuddannelsen. En halv time efter opslaget var blevet udsendt via deres intranet, havde jeg allerede modtaget fire henvendelser fra unge, der ønskede at deltage i undersøgelsen. I løbet af de næste 14 dage fik jeg yderligere henvendelser fra unge, der ønskede at deltage i interviews. Under et af interviewene blev jeg bevidst om, at den store interesse for at deltage i undersøgelsen skyldtes, at mit opslag var blevet delt i et lukket forum for cannabisbrugere på Facebook af en elev fra den pågældende uddannelsesinstitution. Gennem opslaget opnåede jeg derved adgang til elever fra flere forskellige uddannelsesinstitutioner i stedet for blot den ene, som jeg indledningsvist havde kontaktet. Elevernes henvendelser gav mig indtryk af, at jeg begav mig ind på et felt, hvor de havde brug for at komme til orde:

"(...) Jeg er en 3.g'er på (Gymnasium), som føler kan give dig noget godt materiale og nogle gode svar på, hvad end du nu søger af svar og indsigt. Det er specielt noget, jeg gerne vil gøre, særligt for at bryde et tabu (...)" (Mail fra informant).

"(...) jeg er meget interesseret i at diskutere mit hashforbrug under gymnasietiden med dig, hvis du har tid (...)" (Mail fra informant).

Ud fra henvendelser som ovenstående fik jeg indtryk af, at der var tale om individer, som havde interesse i at deltage, potentielt fordi de i andre kontekster var nødt til at skjule deres cannabisbrug og derved så interviewet som en mulighed for anonymt at kunne fremstille deres hverdagsliv og holdninger.

Selv om kontakten til informanter via elevcoaches mv. og andre interviewpersoner samt opslaget på en uddannelsesinstitution gav adgang til feltet og mulighed for at foretage interviews, befandt jeg mig dog stadig i en situation, hvor jeg manglede informanter. Jeg valgte derfor at indmelde mig i forskellige grupper for cannabisbrugere på Facebook for derigennem at opnå kontakt til mulige informanter. I de fleste Facebookgrupper for cannabisbrugere skulle jeg godkendes af en administrator, før jeg fik adgang til gruppen. Efter godkendelse skrev jeg et opslag om, at jeg søgte informanter til undersøgelsen (Bilag 1). Dog oplevede jeg, at jeg blev ekskluderet fra de fleste grupper, hvorefter jeg måtte fortsætte min søgen. I en gruppe udviklede mit opslag sig til en voldsom diskussion med omkring 115 kommentarer på fire timer, hvor flere af gruppens medlemmer fremsendte trusler til hinanden. Kort efter mit opslag blev offentliggjort i den pågældende gruppe, modtog jeg den første besked fra en cannabisbruger, hvori der stod: *"Fuck da ad helvedes til. Som om det ville gavne legalisering af hash."* Indledningsvist tænkte jeg, at jeg nok burde slette mit opslag og finde en anden løsning til rekruttering af informanter. To minutter efter modtog jeg dog følgende: *"Jeg undskylder lige på rygernes vegne, folk som (Navn) forдумmer os på et større plan, der helt klart laver en stereotyp "ryger". Jeg vil selvfølgelig gerne belyse grunde og foranstaltninger, der kan bunde ud i et "hashforbrug" (...)"*. I denne besked lå ikke blot en reaktion på den andens fjendtlige henvendelse men også et ønske om at give mig et billede af, hvordan han som cannabisbruger ønskede at fremstå. Samtidig indikerede denne beskedudveksling, hvilke tanker den pågældende formodede, jeg havde om dem som cannabisbrugere. Til trods for at dette opslag skabte debat på Facebookgruppen, lykkedes det at rekruttere yderligere informanter herved.

Informantoversigt

Undersøgelsen består af interviews med 14 informanter. For at give et overblik over disse har jeg udarbejdet nedenstående tabel:

Informant	Alder	Uddannelsessted/ tidligere uddannelsessted	Debutalder: Alkohol	Debutalder: Cigaretter	Debutalder: Cannabis	Andre illegale stoffer/ikke ordineret medicin
Alex	22 år	Afsluttet HF i 2014	13 år	10 år	14 år	MDMA, amfetamin, kokain, valler
Ali	20 år	Afsluttet teknisk gymnasium i 2013	14/15 år?	16 år	17 år	Nej
Claus	18 år	Almen gymnasium (2.g)	14-15 år	16-17 år	15-16 år	Svampe, nbomb, 2CB, MDMA
Daniel	18 år	Produktionsskole, tidligere teknisk skole	14 år	14 år	14-15 år	Speed, amfetamin, kokain, MDMA, Salvia, valler, valium, morfin
Jacob	25 år	Afsluttet gymnasium i 2013. Går nu på AMU og snart teknisk skole	13 år	14-15 år	16 år	Svampe, amfetamin, kokain, LSD
Kristian	19 år	Afsluttet almen gymnasium i 2014	14-15 år	15-16 år	15 år	Nej
Line	23 år	Handelsskole (1. år)	15 år	13-14 år	15-16 år	MDMA, kokain, amfetamin, svampe
Mathias	20 år	Afsluttet alment gymnasium i 2013. Læser matematik på suppleringskursus	14-15 år	?	16 år	Salvia
Michael	19 år	Alment gymnasium (3.g)	14-15 år	Nej	16 år	Nej
Niels	19 år	Alment gymnasium (3.g)	15-16 år	18 år	17 år	MDMA, 2CB, svampe, nbomb, 2CI, svampe (husker ikke alle stoffer)
Sofie	23 år	Teknisk skole (i lære pt.), tidligere HF, SOSU og handelsskole	17 år	8 år	17 år	Amfetamin
Tanja	17 år	Alment gymnasium (2.g)	12 år	12-13 år	14 år	MDMA
Thomas	18 år	Produktionsskole	14 år	15 år	16 år	Amfetamin, kokain, MDMA
Victor	16 år	Produktionsskole, tidligere teknisk skole	14 år	13 år	13 ½	Amfetamin, kokain, ketamin, MDMA, svampe, valium

Tabel 2: Informanter

I kvalitative undersøgelser vil antallet af informanter ideelt set vælges ud fra, hvornår der opnås et mætningspunkt i dataindsamlingen, hvor flere interviews ikke tilfører nye informationer (Kvale & Brinkmann 2009: 134). I praksis vil antal informanter i en undersøgelse dog

også afhænge af ressourcer og tid til dataindsamlingen, hvilket ligeledes var tilfældet i mit studie, hvor dataindsamlingen var begrænset af tidshorisonten for specialet samt tilgængeligheden af informanter. I den afsluttende del af dataindsamlingen oplevede jeg dog også, at jeg i mindre grad opnåede ny viden gennem yderligere interviews, hvorfor jeg valgte at stoppe dataindsamlingen med 13 interviews.

Etiske overvejelser

Da jeg som nævnt undersøger et særligt sensitivt felt, er der risiko for, at informanterne afslører stigmatiserende eller inkriminerende oplysninger i interviewsituationen. Det har derfor været meget vigtigt at sikre fortrolighed, hvilket er gjort ved at anonymisere informanterne. For at gøre informanterne uidentificerbare har jeg ikke blot sløret deres eget og andres navne i transskriptioner og rapporten men også deres uddannelsesinstitution og eventuelle arbejdsplads samt andre private informationer, som kunne afsløre informanternes identitet (Kvale & Brinkmann 2009: 91). Til trods for at flere informanter udtrykte, at de ikke fandt sløring af deres identitet nødvendig, valgte jeg alligevel at anonymisere materialet for at beskytte dem mod de konsekvenser, som deltagelsen eventuelt kunne have for dem.

Under flere interviews fremkom oplysninger om bestemte steder i Aalborg samt områder på uddannelsesinstitutionerne, hvor der foregik salg og brug af cannabis. Dette gav etiske overvejelser om, hvorvidt disse oplysninger ligeledes skulle sløres. Da specialet har til formål at undersøge de unges indgang og motivation til samt håndtering af cannabisbrug, besluttede jeg at anonymisere disse oplysninger. Årsagen til dette var ligeledes, at jeg fandt det etisk ukorrekt at videreformidle oplysninger, som kunne have efterforskningsmæssig interesse og derved kunne give informanterne problemer, uden at de indledningsvist var informerede herom. Det var derfor vigtigt for mig at behandle de unges informationer og fortællinger og dermed også den tillid, de havde udvist mig, med stor respekt.

I forbindelse med dataindsamlingen gjorde flere informanter opmærksom på, at de var påvirkede af cannabis under interviewet. Hovedparten af disse informanter var dog ikke påvirkede i en sådan grad, at jeg bemærkede det, før de oplyste det. Informanter der er påvirkede af legale og illegale rusmidler i mødet med forskeren er ikke en ny udfordring inden for rusmidelforskningen, og det er her vigtigt at vurdere, om informanterne tilstand "forstyrrer" og skaber problemer for dataindsamlingen (Sandberg & Copes 2012: 184, 193). I et interview

oplevede jeg, at informanten virkede åbenlyst påvirket, hvor han fremstod træt og havde røde øjne. Jeg havde dog inden interviewet haft en længere mailkorrespondance med vedkommende, og han var således informeret om undersøgelsens formål mv. Idet informanten besvarede spørgsmålene tilfredsstillende til trods for sin tilstand, valgte jeg at inkludere interviewet i undersøgelsen. De informanter som valgte at fremmøde cannabispåvirkede kan alle karakteriseres som daglige brugere. Man kan i den forbindelse derfor argumentere for, at det er acceptabelt at interviewe dem i påvirket tilstand, idet en stor del af deres hverdagsliv udfolder sig, mens de er cannabispåvirkede (Sandberg & Copes 2012: 184).

Under interviewene oplevede jeg, at informanterne delte informationer, som kunne have alvorlige konsekvenser for deres liv i form af sanktionering, såfremt deres uddannelsesinstitution, familie eller politiet opnåede viden herom. I den forbindelse kan der stilles spørgsmålstegn ved, hvorfor informanterne valgte at deltage i undersøgelsen til trods for disse risici og tilmed delte informationer af alvorlig og belastende karakter.

Ifølge Jacob Hilden Winsløw kan studier af såkaldte bærere af sociale problemer (ungdomskriminelle, stofmisbrugere mv.) medføre problemer for den studerede. I et studie af stofmisbrugere i længerevarende metadonbehandling oplevede han ligeledes, at nogle informanter åbent delte informationer, som kunne have alvorlige konsekvenser for dem, såfremt myndigheder mv. fik viden herom. Ifølge Winsløw kunne årsagen til dette være, at de tolkede hans invitation til at fortælle om dem selv i fortrolighed som invitation til venskab (Winsløw 1991: 14-17). I tråd med dette er der ligeledes risiko for, at mine informanter åbent har delt informationer om deres cannabisbrug, fordi de har tolket min henvendelse som en mulighed for at få ophævet ensomhed gennem et venskab (Winsløw 1991: 15-17). Inden jeg påbegyndte dataindsamlingen var jeg dog bevidst om, at informanterne kunne tolke min forskningsmæssige interesse i deres liv som en invitation til venskab. Det var derfor vigtigt for mig at formidle undersøgelsens formål tydeligt for informanterne i en briefing og samtidig understrege, at de kunne undlade at besvare spørgsmål, såfremt de ikke havde lyst. Flere informanter udtrykte glæde ved at have medvirket i undersøgelsen som eksempelvis Kristian: *"Det er også dejligt at komme ind og få lov til at være åben omkring det og ligesom bare at kunne få snakket ud.* (Kristian: 26). Dette tolkede jeg dog ikke som udtryk for, at de havde betragtet interviewet som optakt til et venskab. Jeg mener nærmere, at informanternes glæde ved deltagelse i interviewene skal anskues i lyset af, at mange af informanterne havde holdninger til eksem-

pelvis forbrug og legalisering af cannabis, som de ikke kunne dele med deres familie og venner, og som de ønskede at videreformidle anonymt.

En anden etisk problemstilling i studiet af sociale problembærere omhandler, at interviewet kan være invaderende for informanten. I mødet med informanten kan forskeren komme til at stille spørgsmål, som tilsyneladende kan virke harmløse, men som er problematiske for den pågældende. Det kan eksempelvis være, at forskeren kommer til at stille spørgsmål, som berører elementer af informantens liv, som ellers var blevet fortrængt (Winsløw 1991: 18). Da jeg ikke på forhånd havde viden om, hvilke handlinger og hændelser informanterne havde med i bagagen, har det været vigtigt at være opmærksom på informanten i interviewsituationen for derved at undgå at "forulempe" informanten. Eksempelvis oplevede jeg, at en informant kortvarigt blev følelsesmæssigt berørt ved omtale af nogle hændelser, som havde fundet sted sammen med nogle tidligere venner. Jeg valgte her at undlade at spørge yderligere ind til hændelserne, idet emnet tydeligvis var ubehageligt og følelsesladet for informanten.

Intervieweren kan også forulempe informanten gennem sine spørgsmål ved:

"(...) at komme til at stille den interviewede over for alternative forklaringer på, hvorfor han eller hun handlede/-handler på en given måde i en given situation, således at den interviewedes (funktionelle) rationalisering af motiverne til bestemte handlinger trues."
(Winsløw 1991: 20).

I interviewene oplevede jeg eksempelvis, at nogle cannabisbrugere forklarede cannabisrygning som medicinering mod ADHD mv. Jeg har i disse situationer valgt ikke at stille mig kritisk an over for informanternes egne rationaliseringer men i stedet spurgt åbent og nysgerrigt ind til deres fortællinger om virkningen af cannabis. I interviewene har jeg også spurgt ind til, hvor de ser skellet mellem forbrug og problematisk forbrug, samt hvor de indplacerer sig selv. I informanternes besvarelse af disse spørgsmål har jeg betragtet det som min væsentligste opgave at lytte aktivt og stille åbne spørgsmål i stedet for kritisk at stille spørgsmålstegn ved eksempelvis alvoren og karakteren af deres cannabisbrug.

Den sidste etiske problemstilling, jeg vil nævne, omhandler, at der kan stilles spørgsmålstegn ved, om informanterne har forstået formålet med undersøgelsen. I dataindsamlingen oplevede jeg, at flere informanter forsøgte at påvirke forskningen i en positiv retning, fordi de havde

en særlig interesse i legalisering af cannabis. Der er således risiko for, at informanterne troede og gjorde sig forhåbninger om at kunne påvirke legaliseringsdiskussionen, skolernes rusmiddelpolitikker mv. til egen fordel gennem deltagelse i undersøgelsen (Winsløw 1991: 21-22).

Det kvalitative interview

I det følgende præsenteres de metodiske overvejelser, som er gjort i forbindelse med dataindsamlingen. Det kvalitative interview er valgt som dataindsamlingsmetode på baggrund af et ønske om at forstå de unges cannabisbrug ud fra deres fortællinger.

Semistrukturerede interviews

Jeg har valgt at foretage semistrukturerede interviews med informanterne, hvor jeg inden dataindsamlingen udarbejdede en interviewguide med relevante emner, som jeg ville berøre i interviewene. Interviewguiden indeholdt ligeledes en række spørgsmål, som jeg ville stille i hvert interview. Interviewguiden har derved været med til at sikre, at jeg fik stillet de samme spørgsmål nogenlunde ens på tværs af de 13 interviews, hvilket gør det muligt at sammenligne informanternes fortællinger (Bryman 2008: 438).

Selv om den semistrukturerede interviewguide indeholdt emner og specifikke spørgsmål, blev denne dog ikke fulgt stringent, idet informanterne ofte selv berørte flere af emnerne, inden jeg nåede at stille spørgsmål hertil. Der var derfor i visse tilfælde behov for at ændre i rækkefølgen på spørgsmålene i interviewguiden eller springe visse spørgsmål over, hvilket er muligt ved anvendelse af det semistrukturerede interview (Bryman 2008: 438).

En fordel ved at anvende det semistrukturerede interview er, at forskeren har mulighed for at afvige fra interviewguiden og udforske nye emner, såfremt det viser sig relevant i interviewsituationen. Ved at anvende en semistruktureret interviewguide havde jeg derfor fleksibilitet og mulighed for at "forfølge" relevante emner i interviewsituationen, som jeg ikke havde overvejet på forhånd (Bryman 2008: 438). Dette går godt i spænd med min induktive og åbne tilgang, hvor informanternes fortællinger om cannabisbrug er i centrum.

Udarbejdelse af interviewguiden

I udarbejdelsen af interviewguiden (Bilag 2) var jeg i høj grad "styret" af problemformuleringens tre elementer, som er indgang og motivation til samt håndtering af cannabisbrug. Temaerne i interviewguiden er således valgt ud fra en forståelse af, hvilke der kunne være relevante at inkludere for at kunne besvare problemformuleringen.

Jævnfør afsnittet om det kvalitative casestudium kan det diskuteres, om det er muligt at undersøge en case uden teoretiske antagelser. Ligesom Bryman (2008) betragter jeg induktion og deduktion som idealtyper, hvor man som forsker ofte vil hælde mere til den ene side end den anden. I og med at jeg har valgt at gå induktivt til værks udelukkes det derved ikke, at viden fra eksisterende teori og forskning fungerer som baggrund for studiet (Bryman 2008: 13). Mine teser om hvilke temaer og spørgsmål, der kunne være relevante i undersøgelsen af problemformuleringen, er således også inspireret af viden fra kriminologiuddannelsen og tidligere forskning på området.

Interviewguiden er inddelt i syv overordnede temaer, som er: Baggrundsspørgsmål, første møde med cannabis, cannabisbrug nu, cannabis og hverdagsliv, cannabis og ungdomsuddannelse, samfundets syn på cannabisbrugere og fremtiden, og under hvert tema har jeg udarbejdet tilsvarende spørgsmål.

Jeg har efterstræbt at formulere interviewguiden i et hverdagsprog og udeladt fagtermer. I en indledende briefing forklarede jeg informanterne, at jeg anvendte cannabis som betegnelse for hash, pot, skunk mv. i stedet for at opremse de forskellige stoftyper, men at de var velkomne til at benævne stoffet på andre måder. I interviewguiden er ordet cannabis derved benyttet som samlebetegnelse.

Hvert interview blev indledt med baggrundsspørgsmål, som havde til formål at give et indblik i og viden om informanten. Her blev der blandt andet også spurgt ind til debutalder for alkohol, cigaretter og erfaring med andre stoffer end cannabis, idet forskningsprojektet Stoffer og natteliv viste sammenhæng mellem debutalder for henholdsvis alkohol og cigaretter og cannabisbrug samt cannabisbrug og erfaringer med andre stoffer (Järvinen et al. 2010: 214-215). Jeg fandt det derved relevant at undersøge, om disse sammenhænge i en eller anden udstrækning gjorde sig gældende for mine informanter.

Jeg har efterstræbt at anvende det Kvale og Brinkmann betegner som indledende spørgsmål ved påbegyndelse af hvert tema. Denne type interviewspørgsmål havde til formål at generere rige beskrivelser fra informanten om eksempelvis en bestemt begivenhed eller oplevelse. Ydermere kan indledende spørgsmål give et indblik i, hvilke aspekter ved emnet informanten betragter som vigtige (Kvale & Brinkmann 2009: 155). Derudover har jeg anvendt direkte og indirekte spørgsmål i interviewguiden. I selve interviewsituationen benyttede jeg mig ligele-

des af opfølgende og sondrende spørgsmål for at få informanterne til at forsætte og uddybe deres fortællinger (Kvale & Brinkmann 2009: 155-156).

Da min undersøgelse ikke indeholder et tidsperspektiv som ved et longitudinelt studie, har jeg valgt at stille prospektive og retrospektive spørgsmål i interviewene. I interviewguiden har jeg derved eksempelvis stillet følgende spørgsmål, som indeholder et retrospektivt perspektiv i forhold til informantens første møde med cannabis: "Hvilke forestillinger havde du gjort dig om stoffet inden?". Det prospektive element kom hovedsageligt til udtryk i temaet fremtiden, hvor jeg blandt andet inkluderede følgende spørgsmål: "Hvordan ser din fremtid ud?". Temaet om fremtiden havde ligeledes til formål at afslutte interviewet på en positiv måde, hvor informanterne fik mulighed for at fortælle om deres fremtidsplaner samt give råd til ungdomsuddannelserne.

Interviewsituationen – mødet mellem forsker og cannabisbruger

Som nævnt består det empiriske materiale i denne undersøgelse af 13 interviews med 14 informanter. Interviewene varede hovedsageligt mellem en time og halvanden time, dog med enkelte undtagelser hvor interviewene nærmede sig to timers varighed. 12 ud af 13 interviews blev foretaget som enkeltinterviews, og et interview blev foretaget med to informanter til stede, fordi de havde et ønske om at blive interviewet samtidig. Hvert interview blev, efter aftale med informanterne, optaget på diktafon som elektronisk lydfil.

Da det ene interview blev foretaget med to informanter samtidigt, ændrede det lidt på, hvordan interviewet blev udført. Jeg overvejede indledningsvist, om jeg skulle udarbejde en ny interviewguide til interviewet. Jeg valgte dog at bibeholde den oprindelige og i stedet sørge for, at begge informanter fik stillet spørgsmålene og fik mulighed for at svare. Derved sikrede jeg, at informanternes svar var sammenlignelige med de resterende interviews, idet de samme spørgsmål blev stillet på omtrent samme måde. Samtidig var årsagen til, at jeg bibeholdte interviewguiden, at det er vigtigt for undersøgelsen at opnå viden om informanternes individuelle erfaringer med indgang til, motivation for og håndtering af cannabisbrug.

Ved at interviewe to informanter samtidig er der risiko for, at dette påvirker deres svar, idet der kan være oplysninger, de ikke ønsker, at den anden informant skal opnå. I praksis oplevede jeg dog ikke, at dette var tilfældet, hvilket kan skyldes, at informanterne var meget gode venner og derved havde stort kendskab til hinanden i forvejen.

Hvert interview blev indledt med en briefing, hvor jeg forklarede undersøgelsens formål for at sikre informeret samtykke, og hvor jeg samtidig oplyste informanterne om, at de til enhver tid kunne undlade at besvare spørgsmål, samt at de havde ret til at stoppe interviewet og trække sig fra undersøgelsen. I den indledende briefing forsikrede jeg også informanterne om anonymitet i undersøgelsen og bad om tilladelse til at optage interviewet (Kvale & Brinkmann 2009: 89). I interviewsituationen oplevede jeg ikke, at informanterne havde problemer med, at interviewene blev optaget, hvilket potentielt kan tilskrives forsikringen om anonymitet i undersøgelsen. I forklaringen af undersøgelsens formål gjorde jeg det tydeligt for informanterne, at jeg ønskede at høre deres oplevelser, erfaringer og holdninger, og at der ikke var rigtige eller forkerte svar.

Inden afslutningen af hvert interview lavede jeg en debriefing, hvor jeg spurgte, om informanterne havde yderligere at tilføje, inden interviewet afsluttedes, hvilket de færreste havde (Kvale & Brinkmann 2009: 149).

I kontakten til informanterne har jeg efterstræbt at være fleksibel med hensyn til tid og sted for interviewene. Informanterne har derved selv haft mulighed for at vælge, om de ville interviewes i eget hjem eller lignende eller i et lokale på Aalborg Universitet. De fleste informanter valgte at blive interviewet på universitetet. Årsagen hertil kan være, at flere informanter boede hos deres forældre, som ofte ikke var informeret om deres cannabisbrug. 11 ud af 13 interviews blev således foretaget på Aalborg Universitet, og to interviews blev foretaget i et lokale på informanternes uddannelsesinstitution.

Interviewsituationen kan karakteriseres som et socialt møde, hvor data som genereres er påvirket af både informant og interviewer. Derved er jeg som forsker selv aktiv medproducent af det empiriske datamateriale, som skabes i interaktion mellem forsker og informant (Järvinen 2005: 29-30). Interviewsituationen er ligeledes præget af, at både informant og interviewer positionerer sig selv og positioneres som hørende til bestemte sociale kategorier (Järvinen 2005: 32). Inden interviewene har jeg derfor også reflekteret over min fremtræden og påklædning, fordi dette har betydning for, hvordan de unge anskuer og kategoriserer mig. Jeg valgte derfor at iklæde mig neutralt tøj for at signalere, at jeg er en helt almindelig studerende. Desuden valgte jeg at tale med informanterne om forskellige hverdagsemner, inden interviewene blev påbegyndt for at skabe en afslappet stemning.

I kraft af min alder, uddannelse og klasse kan jeg siges at være positioneret anderledes end informanterne, hvilket kan have haft betydning for interviewsituationen. Samtidig indeholder forskningsinterviews også et asymmetrisk magtforhold mellem interviewer og informant, idet jeg som forsker blandt andet bestemmer interviewemnet og spørgsmålene (Kvale & Brinkmann 2009: 50-51). I interviewsituationen forsøgte jeg at gøre denne ulighed mindre ved eksempelvis at tilpasse mit sprogbrug og derved nedtone anvendelsen af fagtermer. Jeg var samtidig opmærksom på ikke at udvise fordømmelse, når informanterne fortalte om kriminalitet eller voldsomt stofbrug for derved at undgå at stigmatisere dem i interviewsituationen, og valgte i stedet at stille opfølgende spørgsmål eller nikke.

I nogle situationer fandt jeg min position som kvindelig universitetsstuderende fordelagtig, idet denne gjorde det acceptabelt at stille "dumme" spørgsmål til de unges fortælling om eksempelvis teknik til at rulle joints og derved få uddybet deres svar, fordi de unge havde en formodning om, at mit kendskab til selve cannabisrygningen var begrænset.

Under fire interviews tilkendegav informanterne, at de var påvirkede af cannabis i interview-situationen. Dette kan på den ene side anskues som udtryk for, at de har behov for cannabis hver dag. Det kan dog på den anden side også forstås som en del af deres selvfremstilling. I interviewsituationen vil informanten fremstille et i situationen foretrukket selv (Järvinen 2005: 30). Ved tre ud af fire interviews blev jeg meget overrasket over, at de var skæve, idet de på ingen måder virkede cannabispåvirkede.

Det, at informanterne fremmødte påvirkede og afslørede dette under interviewene kan, sammen med det sagte i interviewsituationen, tolkes som udtryk for, at informanterne har efterstræbt at positionere sig som velfungerende cannabisbrugere, hvilket kan underbygges af følgende citat fra Kristian:

"Jamen, jeg synes for eksempel det var rigtig relevant i dag for eksempel, at man ligesom også bare kan vise, at man sagtens kan tage steder hen og tage ned at snakke i en time om et emne, selv om man har røget. Det synes jeg kunne være meget relevant for undersøgelsen generelt." (Kristian: 22).

Denne position og fortælling om den velfungerende cannabisbruger vil jeg vende tilbage til i analysen. Som nævnt i afsnittet om adgang til feltet betragter jeg ikke blot data som det transskriberede materiale, men også som de oplevelser og erfaringer, jeg som forsker gør mig. Oplevelsen af at sidde over for en påvirket cannabisbruger uden at være bevidst om, at dette var tilfældet, betragter jeg som vigtige data. Disse erfaringer indeholder ikke blot vigtig viden om, hvordan informanterne forsøger at passere (jævnfør teori om stigma) i en interviewsituation, men også deres forståelse af sig selv som velfungerende cannabisbrugere.

Som nævnt blev alle interviews optaget på diktafon. De er herefter blevet transskriberet ordret ved hjælp af programmet VLC, som gør det lettere at genhøre visse interviewpassager.

Kvalitetssikring af undersøgelsen

I dette afsnit vil jeg præsentere overvejelser om undersøgelsens reliabilitet, validitet og generaliserbarhed og dermed, hvordan jeg har kvalitetssikret undersøgelsen. Idet disse begreber har deres oprindelse i den positivistiske videnskabsstradition, vil jeg anvende begreberne, hvor de er tilpasset kvalitativ forskning (Kvale & Brinkmann 2009: 270-271).

Undersøgelsens reliabilitet omhandler pålideligheden og konsistensen af forskningsresultaterne. Reliabilitet vurderes ofte ud fra, om undersøgelsen kan gentages af andre forskere og på andre tidspunkter med samme resultat (Kvale & Brinkmann 2009: 271). Dette kan dog være svært for kvalitative undersøgelser som denne at leve op til, idet datamaterialet afhænger af både interviewer, informant og interviewsituationen. Undersøgelsen vil derfor ikke kunne rekonstrueres med præcis de samme resultater af en anden forsker eller på et andet tidspunkt (Bryman 2008: 376). Undersøgelsens socialkonstruktivistiske tilgang betyder ligeledes, at jeg anskuer intervieweren som en aktiv medproducent af datamaterialet, hvorved en reproduktion af undersøgelsen af andre forskere ikke er mulig eller efterstræbelsesværdig (Järvinen 2005: 28). For at sikre undersøgelsens reliabilitet vil jeg derfor i stedet gøre undersøgelsens forskningsproces og resultater gennemsikkelige (Bryman 2008: 378).

Intern validitet handler om, hvorvidt undersøgelsens resultater er troværdige og derved, om der ud fra analysen af empirien udledes gyldige konklusioner (Bryman 2008: 376). For at styrke den interne validitet er det vigtigt, at den valgte metode er velegnet til at undersøge problemstillingen, samt at der udvælges teori, som er anvendelig til en analyse af det empiri-

ske materiale (Kvale & Brinkmann 2009: 272; Bryman 2008: 376). I hele forskningsprocessen har jeg derfor truffet til- og fravalg, som har været logiske for undersøgelsen, og den interne validitet er således kontinuerligt blevet sikret i undersøgelsen.

Ekstern validitet, også kaldet generaliserbarhed, refererer til, om undersøgelsens resultater kan generaliseres. I dette speciale anvendes begrebet analytisk generaliserbarhed som omhandler: *"(...) en velovervejet bedømmelse af, i hvilken grad resultaterne af én undersøgelse kan være vejledende for, hvad der kan ske i en anden situation."* (Kvale & Brinkmann 2009: 289). For at kunne vurdere om undersøgelsens resultater kan overføres til en anden, lignende situation er det vigtigt, at der analyseres forskelle og ligheder mellem de to situationer. Det er derfor vigtigt, at der i undersøgelsen er beskrivelser af både casen og dens kontekst (Kvale & Brinkmann 2009: 289, 292). Denne undersøgelse omhandler som nævnt unge på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune, hvilket dog ikke udelukker, at resultaterne kan være vejledende for, hvordan indgang og motivation til samt håndtering af cannabisbrug blandt unge på ungdomsuddannelser andre steder i Danmark kan forstås. Jeg mener derfor, at de mønstre, jeg finder i denne undersøgelse potentielt kan overføres til andre lignende situationer.

TEORETISK RAMME

I dette afsnit præsenteres de teorier, som jeg vil anvende i analysen af den indsamlede empiri. Da jeg har en induktiv tilgang i specialet, er teorierne valgt efter empiriindsamlingen. De er således valgt ud fra deres forklaringskraft i forhold til det empiriske materiale, således at de kan medvirke til besvarelse af problemformuleringen. Jævnfør afsnittet om det kvalitative casestudium har teorierne i dette speciale til formål at hjælpe med at strukturere det empiriske materiale samt identificere mønstre. Til dette har jeg valgt at inddrage følgende teorier: Stempling, stigma, neutralisering og social bond.

Jeg har valgt at inkludere teori om både stempling og stigma til trods for, at disse kan siges at være sammenlignelige, idet begge kan karakteriseres som interaktionistiske teorier og deler forståelsen af, at: *"(...) afvigelse ikke er noget i mennesket iboende, men derimod noget socialt konstrueret, der vedvarende skabes og opretholdes i sociale situationer af bestemte sociale grupper."* (Jacobsen & Jensen 2013: 178-179). Jeg har valgt at anvende begge teorier, fordi Goffman og Becker beskæftiger sig med lidt forskellige aspekter ved afvigelse, og det er disse nuanceforskelle, der gør det relevant at inddrage begge teorier. Beckers teori om stempling bidrager i specialet med et fokus på udvikling og skabelse af afvigelse gennem et læringsperspektiv. Beckers teori er således blandt andet velegnet til at belyse unges indgang til cannabisbrug. Goffmans stigma-teori bidrager i specialet med, hvordan stigmatiserede individer håndterer dem selv og deres stigma i interaktion med andre. Goffman vil således særligt bidrage til at identificere mønstre i, hvordan de unge håndterer cannabisbruget i samhandling med andre.

Stempling

I dette afsnit præsenteres Howard S. Beckers stemplingsteori. Beckers teori vil som nævnt blandt andet blive anvendt til at belyse, hvordan afvigelse i form af cannabisbrug skabes og udvikles. Beckers teori er oprindeligt udviklet med udgangspunkt i et studie af marihuanabrugere, hvilket dog ikke udelukker anvendelsen af teorien til andre afvigelsesformer.

Ifølge Becker er afvigelse noget, der er skabt af samfundet, idet: *"(...) sociale grupper skaber afvigelse ved at opstille regler, som skaber afvigelse, når de bliver overtrådt, og ved at anvende disse regler på bestemte personer og stemple dem som outsiders."* (Becker 2005: 29). Afvigelse skal således forstås som en konsekvens af andres anvendelse af regler og reaktioner på be-

stemte handlinger (Becker 2005: 29-30). Ifølge Becker er der ikke altid konsensus om, hvilke regler der skal overholdes i samfundet. Han fremhæver, at forskellige grupper i samfundet kan have forskellige og modstridende regler i forhold til hinanden. De forskellige gruppers evne til at fastslå og håndhæve regler er dermed udtryk for forskelle i magt og sociale positioner i samfundet. Hvorvidt en handling betegnes og reageres på som afvigende afhænger af, hvornår og af hvem den begås (Becker 2005: 32-36).

Becker skelner mellem fire former for afvigelse: uforskyldt anklaget, konform, åbent afvigende og hemmeligt afvigende. Becker inddeler disse former efter, hvorvidt individet opfattes som afvigende eller ej, og hvorvidt personen har regelbrydende eller regelefterlevende adfærd (Becker 2005: 39-40). Ifølge Becker skal afvigelse ansues som noget sekventielt, idet afvigelse udvikles i sekvenser. Der sker således en udvikling i individets adfærd på forskellige stadier i processen, som må forklares på hver sin måde (Becker 2005: 42). I den forbindelse anvendes begrebet afvigende karriere til at forklare forskellige typer afvigende adfærd. Ifølge Becker er det ikke alle afvigende handlinger, der begås af personer, der har til hensigt at bryde reglerne. I stedet udøves nogle af disse handlinger af personer, som begår dem utilsigtet grundet manglende viden om reglerne. En vigtig pointe hos Becker er, at de fleste individer jævnligt oplever afvigende impulser. Årsagen til at folk ikke handler på impulserne kan være, at individet har gennemgået en "forpligtelsesproces", hvorved det er blevet involveret i konventionelle adfærdstyper og institutioner. Denne forpligtelse over for konventionelle institutioner og normer betyder, at individet kan kontrollere afvigende impulser grundet bevidsthed om de konsekvenser, afvigelse kan have for hans liv. Der kan dog være individer, som ikke har gennemgået denne forpligtelsesproces, og som i kraft af dette kan handle på afvigende impulser (Becker 2005: 46).

Tre trin mod et afvigelsesmønster

Ifølge Becker skal individet gennemgå tre trin for at udvikle et mere bestandigt afvigelsesmønster. Det første trin er at prøve den afvigende handling (Becker 2005: 44-46). Andet trin omhandler, at en udvikling fra enkelte eksperimenter med afvigende aktiviteter til et mønster af afvigende adfærd afhænger af, at individet lærer og udvikler afvigende interesser og motiver (Becker 2005: 49). Et vigtigt element i forhold til cannabisbrug er ligeledes, at brugeren lærer den korrekte rygeteknik i interaktion med mere erfarne afvigere, således at personen mærker påvirkning fra stoffet. Dette kan enten ske indirekte ved at observere mere erfarne

brugere og herefter imitere deres handlinger eller ved direkte undervisning i rygeteknik (Becker 2005: 62-63). Desuden er et vigtigt element også, at individet lærer at identificere virkningen fra stoffet og forbinde den med stoffet, samt lærer at nyde virkningerne og oplevelserne fra stoffet og få smag for disse. For mange nybegyndere vil første gang, de ryger marihuana ikke være behagelig, og for at en smag for stoffet kan udvikles, er det vigtigt, at de lærer at omdefinere virkningen i interaktion med mere erfarne rygere (Becker 2005: 68-70). En anden vigtig del i udviklingen af et mere vedholdende afvigelsesmønster omhandler stemplingen af individet: *"At blive opdaget og stemplet som afviger har under alle omstændigheder betydningsfulde konsekvenser for ens videre deltagelse i sociale sammenhænge og for ens selvbevidsthed."* (Becker 2005: 50). Hvis individet opdages og stemples som afvigende er der risiko for, at stemplet som eksempelvis junkie og kriminel bliver individets primære statustræk, og personen vil herefter blive behandlet i overensstemmelse hermed som en person, der er anderledes end andre (Becker 2005: 50-51). Der er risiko for, at den stemplede bliver behandlet som generelt afvigende i stedet for specifikt afvigende, hvilket kan blive en selvopfyldende profeti. I og med at individet bliver behandlet som en person, der potentielt også vil bryde andre regler i samfundet, kan man risikere at blive ekskluderet fra konventionelle grupper og institutioner i samfundet (Becker 2005: 52-53). Det er dog vigtigt at pointere, at stemplingen af individet som afviger ikke nødvendigvis foretages af andre, men at det også kan være den afvigende selv, der håndhæver reglerne over egen adfærd (Becker 2005: 50). Det sidste skridt er at blive en del af en organiseret afvigergruppe, hvilket har stor betydning for personens selvopfattelse. I afvigergruppen vil der være en form for samhørighed i og med, at gruppemedlemmerne deler skæbne og problemer, hvilket danner grobund for en subkultur. Afvigergruppen fungerer som understøttende for individets selvopfattelse og identitet som afviger, og indtrædelsen i en afvigergruppe får den konsekvens, at man i gruppen finder på fortællinger, der kan neutralisere og retfærdiggøre den afvigende adfærd. Samtidig lærer individet at undgå problemer, som kan være tilknyttet de afvigende aktiviteter af mere erfarne afvigere (Becker 2005 56-57).

Stigma

I dette afsnit præsenteres Erving Goffmans teori om stigma. Denne teori vil blive anvendt til at analysere, hvordan de unge håndterer mødet med ikke-rygere for at undgå at blive stigmatiserede.

Ifølge Goffman kan der skelnes mellem individets tilsyneladende sociale identitet og den faktiske sociale identitet. I mødet med et individ har vi en forventning om, hvilken kategori det tilhører, samt hvilke egenskaber individet besidder og dermed en tanke om personens sociale identitet. Disse forventninger skyldes, at: *"Samfundet opstiller måder at inddele mennesker i kategorier på, og det beslutter, hvilke egenskaber der skal opfattes som sædvanlige og naturlige for medlemmerne af hver af disse kategorier."* (Goffman 2009: 44). En vigtig pointe er, at vi i mødet med et individ kan opleve, at der er diskrepans mellem den tilsyneladende og den faktiske sociale identitet, fordi personen viser sig at besidde egenskaber, der gør, at han adskiller sig fra såkaldte "normale" personer. Individet kan derved vise sig at besidde en egenskab, som er dybt miskrediterende, og dette betegner Goffman som stigma (Goffman 2009: 44-45). Begrebet knytter sig ikke blot til særlige egenskaber, som miskrediteres af andre: *"Et stigma består altså i virkeligheden af en særlig form for relation mellem en egenskab og en stereotyp klassificering af mennesker (...)"* (Goffman 2009: 45). Et stigmatiseret individ vil gennemgå en indlæringsproces, hvor han først tilegner sig normales synspunkter, og dernæst erfarer, at han ikke selv kan betragtes som helt normal. Efter disse faser vil personen formodentlig lære at acceptere de normales behandling af ham og hans lidelsesfæller, og herefter vil han på et tidspunkt lære at passere for at hemmeligholde, at han ikke kan betragtes som fuldt ud normal grundet hans stigmatiserende egenskab (Goffman 2009: 121).

Goffman skelner mellem miskrediterede og potentielt miskrediterede. Om den stigmatiserede tilhører den ene eller anden type afhænger af, om hans miskrediterede egenskab er synlig for eller kendt af andre. Goffman skelner mellem tre former for stigma (Goffman 2009: 46):

1. Kropslige vederstyggeligheder
2. Karaktermæssige fejl
3. Tribale stigmata

Da de unge cannabisbrugere kan siges at besidde karaktermæssige fejl, vil de to andre former for stigma ikke blive behandlet yderligere. Når et individ bliver stigmatiseret for karakter-

mæssige fejl kan det eksempelvis skyldes fængselsophold, stofmisbrug og psykisk sygdom, hvorved individet tilskrives egenskaber som eksempelvis viljesvaghed, kompromisløse overbevisninger og uhæderlighed (Goffman 2009: 46). Ifølge Goffman har en stigmatisering af en person konsekvenser for, hvordan denne bliver betragtet og behandlet af normale:

"Vi tror naturligvis, at den person, der er belastet af et stigma, ikke er et rigtigt menneske. Med udgangspunkt i denne antagelse udøver vi forskellige former for diskrimination, hvorved vi effektivt, om end ofte utilsigtet begrænser den pågældendes udfoldelsesmuligheder." (Goffman 2009: 46-47).

En konsekvens heraf er, at de normale kan tillægge andre defekter og miskrediterende egenskaber til den stigmatiserede på baggrund af den oprindelige stigmatiserende egenskab (Goffman 2009: 47). Stigmatiseringen kan ligeledes betyde, at stigmatiserede søger sammen i mindre sociale grupper med andre, som tilhører samme kategori (Goffman 2009: 64).

Ifølge Goffman vil personer, som er potentielt miskrediterede og som derved har mulighed for at passere som normale, alle efterstræbe at gøre dette grundet de fordele, som er knyttet til at være kategoriseret som normal. I det følgende vil jeg derfor komme nærmere ind på, hvordan potentielt miskrediterede kan håndtere mødet med normale og dermed de forskellige håndteringsmuligheder, som kan anvendes, når man befinder sig et sted mellem fuldkommen hemmeligholdelse og fuldstændig information (Goffman 2009: 115). Selv om individet formår at skjule sin potentielt miskrediterede egenskab, vil personen dog stadig frygte at blive afsløret, hvilket kan medføre, at personen kommer til at udvise andre potentielt miskrediterende fejl i forsøget på at hemmeligholde sin afvigende egenskab (Goffman 2009: 124; Jacobsen & Kristiansen 2009: 23).

Goffman skelner mellem forskellige tegn, som formidler social information om individerne i samfundet. Disse informationer rummer karakteristika, der er af mere eller mindre permanent karakter, og som videreformidles til andre gennem kropslige udtryk. Statussymboler og stigmasymboler er tegn, der modtages og søges rutinemæssigt og som jævnligt er tilgængelige, og disse står i kontrast til hinanden. Når et individ besidder et stigmasymbol, kan det medføre, at andre bliver opmærksomme på, at personen besidder en miskrediteret egenskab. For at passere kan den stigmatiserede derfor fjerne eller skjule tegn, der fungerer som stig-

masymboler. I et forsøg på at skjule et stigmasymbol kan individet ligeledes anvende disidentifikatorer, som kan bruges til at videreformidle social information. Ifølge Goffman er en disidentifikator et tegn, som kan anvendes til at så tvivl om personens tilsyneladende sociale identitet, således at individet kan fremstå på en mere ønskværdig måde (Goffman 2009: 85-86, 133-134). En anden teknik som kan anvendes til informationskontrol er, at personen kan give andre indtryk af, at tegnene på det stigmatiserende træk i stedet kan tilskrives andre egenskaber, som er stigmatiserede i mindre grad. Eksempelvis kan en cannabisryger på en ungdomsuddannelse forsøge at passere som en doven og uinteresseret elev for derved at forklare, hvorfor den pågældende elev ikke deltager aktivt i timerne, uden læreren mistænker eleven for at være cannabispåvirket (Goffman 2009: 135).

For at kunne passere må den potentielt miskrediterede overbevise sig selv om, at det er muligt at hemmeligholde stigmaet. Et eksempel på dette kan være en cannabisryger som med tiden finder ud af, at hans nære ikke bemærker, at han er påvirket i deres selskab (Goffman 2009: 121). Når den potentielt miskrediterede befinder sig i sociale sammenhænge, er personen nødt til at være specielt opmærksom på de informationer, som han afgiver for at kunne hemmeligholde sit afvigende træk, og derfor kan personen anvende en taktik, hvor: *"(...) den potentielt miskrediterede person holder sig i nærheden af et sted, hvor han dels kan rette på forklædningen, dels kan samle kræfter uden at skulle bære den."* (Goffman 2009: 131).

Den potentielt miskrediterede kan også vælge at formindske risikoen for at blive afsløret ved at indvie en lille gruppe mennesker i sin stigmatiserede egenskab men hemmeligholde det for en stor gruppe mennesker. Den potentielt miskrediterede vil her have en forhåbning om, at de personer, som han har oplyst om sin afvigende egenskab, kan hjælpe ham til at hemmeligholde dette. Personen kan også vælge at distancere sig fra andre personer for derved at forhindre at skulle afsløre informationer om sig selv (Goffman 2009: 137-140).

For at håndtere sin stigmatiserende egenskab kan individet endvidere vælge at afsløre sig selv og dermed gå fra at være potentielt miskrediteret til miskrediteret, hvilket muliggør anvendelse af forskellige tilpasningsteknikker (Goffman 2009: 143).

Neutraliseringsteknikker

I det følgende præsenteres Gresham M. Sykes og David Matza's teori om neutraliseringsteknikker. Teorien vil blive anvendt til at belyse, hvordan de unge håndterer et cannabisbrug, idet jeg under interviewene blev opmærksom på, at informanterne anvendte forskellige typer fremstillinger eller "metoder" til at forklare eller legitimere deres handlinger.

Sykes og Matza's teori om neutraliseringsteknikker kan anskues som en forlængelse af Edwin Sutherlands teori om differential associations. Sutherland pointerer, at individer bliver kriminelle, fordi de har overvægt af definitioner, der er positive over for kriminalitet, dog uden at han udspecificerer indholdet i disse definitioner nærmere. Sykes og Matza's teori om neutraliseringsteknikker giver således indsigt i, hvordan kriminalitet kan defineres som legitimt (Cullen & Agnew 2011: 199). Ifølge Sykes og Matza skal kriminelle ikke anskues som individer, der har forkastet konventionelle normer og regler, men i stedet som personer der er bevidste om, hvad der i det konventionelle samfund betragtes som rigtigt og forkert (Lilly et al. 2011: 103). Årsagen til at nogen individer definerer kriminalitet som acceptabelt til trods for, at de er bevidste om og tilslutter sig konventionelle normer og regler, skyldes ifølge Sykes og Matza, at de anvender neutraliseringsteknikker, som neutraliserer samfundets normer. Sykes og Matza skelner mellem fem neutraliseringsteknikker (Jacobsen & Jensen 2013: 176):

- Afvisning af ansvar
- Afvisning af skadelidelse
- Afvisning af offeret
- Fordømmelse af de fordømmende
- Appel til andre forpligtelser

Afvisning af ansvar omhandler, at den kriminelle kan neutralisere afvigende handlinger ved at henvise til, at handlingen var et uheld, eller adfærden er resultat af forhold eller omstændigheder, som lovovertræderen ikke selv kunne kontrollere. Et eksempel på dette kunne være at referere til dårlig opvækst som årsagen til kriminel adfærd (Sykes & Matza 1957: 211). En anden måde at neutralisere kriminel adfærd kan være ved afvisning af skadelidelse. Ved anvendelse af denne neutraliseringsteknik vil den kriminelle referere til, at ingen personer har lidt skade ved lovovertrædelsen (Sykes & Matza 1957: 212). Den tredje neutraliseringsteknik omhandler, at den kriminelle kan neutralisere sin adfærd ved afvisning af offeret. I anvendelse af denne kan kriminelle neutralisere samfundets normer ved at henvise til, at

deres adfærd ikke var forkert set ud fra omstændighederne i situationen, hvor det kan hævdes, at den forurettede ikke skal ansues som et offer for en kriminel gerning, men at der i stedet har været tale om en form for retfærdig gengæld eller straf, hvor offeret selv bærer skylden (Sykes & Matza 1957: 212). Ved anvendelse af den fjerde neutraliseringsteknik, fordømmelse af de for fordømmende, flyttes fokus og skyld fra lovovertræderen til de, der fordømmer eller håndhæver reglerne. Dette kunne eksempelvis være ved at anklage politiet for at være brutale og korrupte og derigennem neutralisere, at personen selv har brudt loven (Sykes & Matza 1957: 213). Den sidste neutraliseringsteknik omhandler appel til andre forpligtelser. Ved anvendelse af denne neutraliseringsteknik refereres der til, at den kriminelle overtræder samfundets normer og love til fordel for en mindre social gruppe, som personen har tilhørsforhold til: *"(...) deviation from certain norms may occur not because the norms are rejected but because other norms, held to be more pressing or involving a higher loyalty, are accorded precedence."* (Sykes & Matza 1957: 213). Dette kunne eksempelvis være normer fra en venskabsgruppe eller en bande, og idet den kriminelle har tiltro til, at både samfundets og venskabsgruppens normer skal efterleves, kan dette ifølge Sykes & Matza give anledning til rollekonflikt og dilemmaer (Sykes & Matza 1957: 213).

Social bond

I dette afsnit præsenteres Travis Hirschi's kontrolteori om social bonds. Denne teori vil blive anvendt til at belyse, hvorfor de unge vælger at bryde loven og dermed deres motivation for at ryge cannabis.

Ifølge Hirschi kan alle individer se de samme fordele i at bryde loven, idet lovovertrædelser giver mulighed for at opnå eksempelvis materiel velstand. Hirschi mener derfor, at alle individer er lige motiverede for at bryde loven, og spørgsmålet bliver derfor, hvorfor nogle mennesker fravælger at begå kriminelle gerninger for at opnå deres mål. Ifølge Hirschi skal svaret på dette spørgsmål findes i, at bindinger til det konventionelle samfund stopper dem i at begå lovovertrædelser. Hirschi skelner mellem fire sociale bånd: Attachment, commitment, involvement og belief (Lilly et al. 2011: 114-115).

Attachment omhandler individets følelsesmæssige tilknytning til andre mennesker, herunder særligt forældre. Når der er en stærk følelsesmæssig tilknytning mellem forældre og barn, vil barnet bekymre sig om forældrenes meninger og holdninger. Forældrene vil i den forbindelse

både have direkte og indirekte kontrol over barnet, således at de kan kontrollere barnet uanset om de er tilstede eller ej, hvilket kan afholde barnet fra at begå afvigende handlinger, som de fordømmer. Barnet vil således afholde sig fra afvigende adfærd i frygt for at skuffe sine forældre (Hirschi 1969: 217-218; Lilly et al. 2011: 115-116).

Det næste sociale bånd er commitment som omhandler, at individet vil afholde sig fra kriminelle gerninger grundet frygt for at tabe sin investering i det konventionelle samfund: *"Most people, simply by the process of living in an organized society, acquire goods, reputations, prospects that they do not want to risk losing."* (Hirschi 1969: 219). Commitment udgør et rationelt aspekt ved konformiteten. Ved at investere tid og energi i uddannelse, arbejde mv. bliver det, ifølge Hirschi, irrationelt at begå kriminalitet, fordi individet kan risikere at miste sin investering i det konventionelle samfund (Hirschi 1969: 218-219).

Det sociale bånd involvement indebærer, at individer som er engagerede i konventionelle aktiviteter ikke har tid og mulighed for at begå kriminalitet grundet deadlines, aftaler, planer mv. i forbindelse med arbejde, sport, skole eller andre konventionelle aktiviteter (Hirschi 1969: 219).

Det sidste sociale bånd, belief, omhandler troen på det konventionelle samfunds normer og regler. Ifølge Hirschi er vi alle bekendte med, hvad der er rigtigt og forkert. Når en person overtræder loven skyldes det således ikke, at personen ikke er bevidst om samfundets normer og regler, men i stedet en svækket eller manglende tro på gyldigheden af samfundets normer og regler. Ifølge Hirschi skyldes dette, at individets socialisering har været mangelfuld. Grundet den mangelfulde socialisering har individet ikke internaliseret den tro på gyldigheden af samfundets normer og regler, som er nødvendig for at afstå fra lovovertrædelser (Hirschi 1969: 220-221; Lilly et al. 2011: 118-119).

De sociale bindinger til det konventionelle samfund skal ikke ses som statiske og uforanderlige. I stedet kan styrken i de sociale bånd variere over tid, og de forbliver kun stærke, såfremt der er tilknytning til konventionelle aktiviteter og institutioner. Hvis en person mister sit arbejde eller sin uddannelsesplads, distancerer sig fra sine forældre mv. kan dette svække de sociale bånd. Samtidig er det også muligt at styrke eller genetablere bindingerne til det kon-

ventionelle samfund, hvis personen eksempelvis får et job eller en kæreste (Møller 2013: 196; Lilly et al. 2011: 115).

ANALYSE

I det følgende vil det empiriske datamateriale blive analyseret med henblik på at besvare følgende problemformulering: *Hvordan kan indgang og motivation til samt håndtering af et cannabisbrug hos unge på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune forstås?*

Analysestrategi

Analysen er opdelt i tre hovedafsnit, som tilsammen har til formål at besvare specialets problemformulering. Disse hovedafsnit er inddelt efter de tre elementer i problemformuleringen: indgang og motivation til samt håndtering af cannabisbrug. Disse hovedafsnit har til formål at sikre en systematik og struktur i analysen og besvarelse af problemformuleringen. Under hvert hovedafsnit er analysen inddelt i forskellige temaer, som er fremkommet gennem kodning af de kvalitative interviews. I behandlingen af det transskriberede datamateriale har jeg anvendt datastyret kodning, hvor jeg har udviklet koderne under gennemlæsningen af interviewene og ikke inden. Det empiriske materiale har derfor været styrende for de fremkomne temaer (Kvale & Brinkmann 2009: 224-225).

Da der i specialet er anlagt en socialkonstruktivistisk tilgang betyder det, at jeg i analysen ikke blot vil have fokus på informantens egne erfaringer, oplevelser, holdninger med videre, men også interviewpersonens sociale strategier og sociale identitet. I analysen vil jeg således ikke anskue informanternes udsagn som den objektive virkelighed men i stedet som et produkt af interviewsituationen, hvor informanten positionerer både sig selv og andre personer i sin fortælling i forhold til, hvad der virker mest hensigtsmæssigt for den pågældende i situationen. I analysen af datamaterialet vil jeg derved have in mente, at informanten (og intervieweren) anvender indtryksstyring for at præsentere *"et i situationen foretrukket selv"*. (Järvinen 2005: 30-31).

I analysen vil jeg frembringe forskelle og ligheder mellem de 13 interviews. Det empiriske datamateriale vil blive analyseret ved hjælp af teorier om stigma, stempling, neutraliserings-teknikker og social bond. Teorierne vil blive anvendt til at løfte analysen til et videnskabeligt niveau gennem tolkning af datamaterialet. Jævnfør afsnit om det kvalitative casestudium benyttes teorierne ligeledes til at identificere mønstre i datamaterialet.

Indgang til cannabisbrug

I den første del af analysen vil jeg som nævnt analysere datamaterialet med henblik på at forstå de unges indgang til cannabisbrug.

Forestillinger og forberedelse

Fælles for mange informanter er, at de havde forestillinger om den virkning, cannabis ville have på dem, inden de anvendte stoffet første gang. I nogle informanternes tilfælde var disse forestillinger dannet af andres fortællinger om stoffets virkning som eksempelvis i Sofies tilfælde, hvor hendes venner havde fortalt hende, at man grinede og blev sulten af cannabis (Sofie: 8). Andre informanter beskriver, hvordan musikvideoer, film og serien South Park var medvirkende til at forme deres forventninger og forestillinger om stoffets virkning (Alex: 6; Kristian: 4; Jacob: 4; Daniel: 5; Thomas: 6). Et eksempel på dette er Kristian som oplevede, at forventningerne ikke stemte overens med den faktiske oplevelse:

"Jamen, jeg havde nok forestillet mig, at det ville være sådan psykedelisk på en eller anden måde, tror jeg. (...) Så jeg tror, jeg havde forestillet mig ligesom i film, at folk de ville være oppe at flyve og sådan noget der, men nej." (Kristian: 4).

Nogle af informanterne har udtrykt, at deres forestillinger var influeret af informationer, som videreformidles via forældre og skole. Disse informationer om stoffet var med til at forme en forestilling om, at cannabis var farligt og havde en hallucinerende effekt som eksempelvis hos Michael, der i løbet af interviewet gav udtryk for, at han var influeret af sine forældres holdninger til stoffer. Han beskriver følgende:

"(...) Jeg havde troet, at man hallucinerede faktisk, og så var det sådan halvt nysgerrigt efter det flippede og en halv kæmpe angst for bare at gå i psykose så snart, jeg indåndede noget passivt et eller andet. Så det var meget splittet, tror jeg. (...)" (Michael: 6).

I tråd med dette udtrykker Niels, hvordan folkeskolens "skræmmekampagner" var med til at skabe hans forventninger og tanker om cannabis. I nedenstående fortæller Niels om et computerspil, han lavede til et projekt i folkeskolen:

"(...) Og jeg havde lavet et spil, hvor der var en, der røg en joint, og så så han lyserøde elefanter. Og jeg var fuldstændigt: "Okay, man ser lyserøde elefanter, når man ryger en

joint", så da jeg står i momentet og har røget den der, så står jeg altså lige og venter."
(Niels & Claus: 20).

Forventningerne til første møde med cannabis er således konstrueret i interaktion med andre, hvad enten det er ansigt til ansigt eller via medier som film og musikvideoer. Fælles for flere informanter var ligeledes, at de forberedte sig på at anvende cannabis via informationssøgning på internettet. Internettet fungerede derved som en måde at søge informationer om stoffets virkning og i nogle informanternes tilfælde også som en kilde til viden om korrekt rygeteknik som eksempelvis hos Niels: *"(...) jeg begynder bare at kigge på nettet, hvordan jeg inhalerer (...)"* (Niels & Claus: 19). I Niels' fortælling om forberedelse til cannabisrygning var det således ikke erfarne rygere, som instruerede ham i rygeteknik gennem direkte interaktion i situationen. Victor fortæller lignende om sin første oplevelse med cannabisrygning, hvor han lærte at rulle en joint via videoer på youtube (Victor: 3). Hertil skal også nævnes, at Victor er den eneste informant, som anvendte cannabis alene første gang, og som derved ikke havde mulighed for at imitere mere erfarne rygeres teknikker i direkte interaktion jævnfør teori om stempling.

For Ali, Michael og Niels indeholdt forberedelsen til cannabisrygningen også en undersøgelse af mulige bivirkninger ved anvendelse af cannabis. I interviewene udtrykkes dette indirekte af Michael og Niels men meget direkte af Ali:

"(...) Jeg læste meget op på hash, før jeg begyndte at ryge det. (...) Og så finder jeg bare ud af, at man kan essentielt ikke dø af det. Så det er sådan lidt det første hint, jeg tager til at nå okay, så er det måske ikke helt så farligt, som jeg havde troet. Og så læste jeg selvfølgelig videre på det, og finder ud af, at man egentlig ikke kan overdose på det på nogen måder. Hvis du får det dårligt, så får du det så dårligt her. Du ender ikke på hospitalet eller noget. Dit hjerte banker måske lidt hurtigt og sådan noget, og så var jeg villig til at prøve det efter at have læst om det. (...)" (Ali: 4-6).

Ali italesætter i ovenstående, at han vurderede stoffet som værd at prøve på baggrund af undersøgelse af mulige bivirkninger. Ovenstående citat kan tolkes som udtryk for, at Ali inden anvendelsen af cannabis benyttede oplysninger fra internettet til at neutralisere og derigennem legitimere den afvigende handling, som han stod over for. Ali neutraliserede således

lovovertrædelsen gennem en afvisning af skadelidelse jævnfør teori om neutraliseringsteknikker. Samtidig er det også interessant, at Ali vurderede farligheden af stoffet ud fra, om der er risiko for dødsfald eller indlæggelse. Ali inddrager således ikke de bivirkninger ved cannabisbrug, som jeg præsenterede i problemfeltet som påvirkning af indlæringsevne og forringet koncentrationsevne.

Claus og Tanja italesætter i interviewene, at deres tanker om cannabisrygning blev influeret af den sociale interaktion med andre. I nedenstående citat beskriver Claus, at han sidestiller cannabis og alkohol:

"(...) Jeg var ikke bange for det på nogen måde på den måde, også fordi at hvis man kan drikke alkohol, så kan man vel også ryge en joint. Sådan fik jeg det også fortalt dengang. Nu har jeg bare forstået de ord, ikke?" (Niels & Claus: 17).

Denne forståelse af cannabis og alkohol som lige legitimt at anvende blev fortalt til Claus af andre cannabisbrugere. Sammenfaldende med dette fortæller Tanja om, hvordan interaktionen med en vennegruppe ændrede hendes opfattelse af cannabis fra at være uacceptabelt og skadeligt til at være legitimt:

"(...) de så bare ud til at have det HELT vildt sjovt. Altså, virkelig, virkelig sjovt og blev ved med at fortælle mig, at det skader jo ikke, og det er jo bare for sjov, og alkohol er farligere og sådan noget. Mange argumenter for hvorfor det ikke var så slemt, og så tror jeg, så bliver man bare revet med, når man ser hvor sjovt, de andre de har det. (...)." (Tanja: 4).

Ovenstående citater fra Claus og Tanja kan således indikere, at neutralisering af samfundets normer om cannabisbrug som uacceptabelt blev "overleveret" og tillært i interaktion med andre afvigere jævnfør teori om stempling.

Cannabisrygning – den første gang

Overordnet kan informanternes fortællinger om deres første ryge-oplevelse inddeles i to typer: Den vellykkede første gang og den mindre vellykkede første gang. Her vil jeg også se nærmere på den mindre vellykkede første gang, da der her ligger et interessant element i, at de unge fortsætter deres brug til trods for en første gang, som ikke levede op til deres forventninger.

Den vellykkede første gang

Syv ud af 14 informanter karakteriserer deres første møde med cannabis som en god oplevelse. Et mønster som går på tværs af seks af interviewene er, at der i mindre grad refereres til den fysiske virkning, som cannabis havde på dem, og i stedet vægter informanterne i højere grad det sociale element i oplevelsen. Dette kommer blandt andet til udtryk ved, at disse seks informanter i en eller anden udstrækning omtaler, at de hyggede sig og havde det sjovt med deres venner første gang, eller at vennerne var medvirkende til at gøre oplevelsen behagelig (Daniel: 4; Ali: 5; Jacob: 4; Michael: 4; Tanja: 5, 10; Mathias: 4).

For Tanja frembragte cannabis indledningsvist ubehag og hjertebanken, hvilket gjorde hende utryk i situationen. Følelsen af ubehag blev dog erstattet med morskab med veninderne, og det var netop dette positive element ved oplevelsen, som var medvirkende til, at Tanja prøvede cannabis igen:

"Jamen, det var det der med, at efter man har fået det skidt, så var det jo rigtig, rigtig sjovt, og det var faktisk længe siden på det tidspunkt, at jeg havde haft det så sjovt med mine veninder. Der skulle ingen ting til, før vi fik grineflip alle sammen. Virkelig meget. Havde det rigtig sjovt. Og det vil du jo gerne prøve igen." (Tanja: 10).

Ali's første oplevelse med cannabis bar præg af, at han og hans ven var relativt uerfarne i forhold til rygeteknik. Ali og vennen kom derfor til at ryge et såkaldt bonghoved, som ikke var tilsat tobak, hvilket ifølge Ali medførte, at det blev stærkt i påvirkning og lugt.

"(...) Så begyndte vi så i februar, og så gjorde vi så det første gang, og det var skide skægt. Han var alene hjemme, og vi sad bare inde på hans værelse og røg, og ja. Så har jeg sådan set gjort det med ham en gang om weekenden fra februar måned og så et år frem (...)." (Ali: 5).

På trods af at hverken Ali eller vennen havde lært den korrekte teknik til at ryge bong fra erfarne rygere jævnfør teori om stempling, havde de således en positiv oplevelse med det – faktisk så positiv at de fortsatte med at samles om cannabis i et år herefter.

Michael havde aldrig prøvet at ryge cigaretter, da han første gang prøvede cannabis. Han havde derfor ikke den nødvendige viden om, hvordan man inhalerede. Oplevelsen blev dog stadig positiv for Michael, idet en erfaren cannabisryger instruerede ham i, hvordan han

skulle ryge en joint (Michael: 4). Michael fik således tillært de nødvendige teknikker til at kunne opnå den rigtige virkning af stoffet i direkte interaktion med en mere erfaren cannabisbruger jævnfør teori om stempling.

Som nævnt anvendte Victor cannabis alene første gang, hvilket skyldtes, at hans kammerater ikke havde lyst til at prøve det på daværende tidspunkt. Første gang Victor røg cannabis, havde han dermed ikke den sociale interaktion med sine venner som de seks andre informanter:

"(...) og så i starten der kunne jeg ikke rigtig mærke noget. Så tænkte jeg: "Det er noget lort det her." Så gik jeg over i sengen for at se film, og lige pludselig så kunne jeg godt mærke, at jeg blev sådan lidt svimmel og blev mere afslappet og synes, at det hele det var meget sjovere. Og så faldt jeg i søvn (...)" (Victor: 3).

For Victors vedkommende levede stoffets virkning op til de forventninger, som han havde dannet inden første gang, han røg cannabis. Selv om Victor ikke havde det sociale samspil med andre rygere første gang, blev det stadig en vellykket oplevelse, da hans forventninger blev mødt. Som jeg vil illustrere i det følgende har følelsen af, at oplevelsen levede op til forventningerne stor betydning for, om brugeren får en god førstegangsoplevelse.

Den mindre vellykkede første gang

For syv af de 14 informanternes vedkommende kan deres første gang kategoriseres som mindre vellykket. Dette kan tilskrives, at informanterne ikke følte, at de fik den forventede virkning eller oplevelse (Line: 3; Kristian: 3; Thomas: 6; Sofie: 6; Alex 4-6; Niels & Claus: 13, 19-20).

Dette kan eksemplificeres ved følgende udtalelse fra Claus:

"(...) jamen jeg vil egentlig betegne min allerførste gang som meget, meget mild. Altså, jeg forstod ikke helt, at jeg var skæv på mange måder. Men jeg følte mig bare lidt træt egentlig. Jeg følte mig bare: "hvorfor, hvad er meningen med det her" også og sådan... Det er ikke den første gang, der er mest værd..." (Niels & Claus: 13).

Set ud fra stemplingsteorien manglede Claus således det, som ifølge Becker er en vigtig del i at udvikle et mere bestandigt afvigelsesmønster, nemlig at lære at identificere virkningen fra cannabis og forbinde den med nydelse. Claus' første oplevelse med cannabisrygning kan potentielt tilskrives manglende erfaring og lav dosis cannabis. Claus er på nuværende tids-

punkt daglig cannabisbruger og definerer virkningen af stoffet som noget positivt (Niels & Claus: 25, 33-34). Dette kan således tyde på, at Claus har lært at mestre den korrekte rygningsteknik samt omdefinere virkningen af cannabis jævnfør teori om stemping.

En anden informant som ikke oplevede at få den ønskede virkning fra cannabis første gang er Line:

"(...) første gang jeg prøvede det, så kunne jeg faktisk ikke mærke noget, og så tænkte jeg, at det kan ikke passe, at jeg ikke kan mærke noget af det, så jeg prøvede det en gang til. Så anden gang der gik det mega skidt. (...) men jeg tænkte, at det kunne ikke passe, at jeg skulle have det på den her måde, så jeg prøvede det en gang til, og så tredje gang jeg prøvede det, så var det mega fedt. Og det var så der, hvor det var, at jeg begyndte også at blive afhængig, fordi så blev det mega fedt, og så købte jeg det sådan bare jævnligt, bare for oplevelsens skyld (...)." (Line: 3).

Line beskriver, hvordan hendes oplevelser med cannabis ikke stemte overens med den tanke, hun havde forinden. Denne oplevelse samt forestillingen om, hvordan virkningen burde være, fungerede som motivation for at prøve cannabis igen. Samme mønster gør sig gældende for Sofie, som havde en dårlig oplevelse med cannabis første gang. Sofies oplevelse af cannabisrygning stemte heller ikke overens med hendes forestillinger, og hun var derfor motiveret for at prøve stoffet igen den efterfølgende dag (Sofie: 8). Forestillingerne om den ideelle virkning af cannabis er dermed medvirkende til at neutralisere de mindre vellykkede første oplevelser med cannabis, som særligt gør sig gældende for Line og Sofie, og derved motivere til at fortsætte bruget.

Efter første gang

Et fællestræk som går på tværs af de 14 informanternes fortællinger om deres første gang med cannabis omhandler, hvordan de havde det med deres handlinger efterfølgende. Ingen af informanterne har udtrykt, at de havde fortrudt eller havde dårlig samvittighed, efter de havde røget cannabis første gang.

For Tanja gav hendes første møde med cannabis hende en følelse af at være en del af et fællesskab:

"(...) jeg var faktisk lidt glad over, at jeg havde gjort det. At jeg endelig havde gjort det, når jeg havde set mine veninder og sådan noget gøre det. Jeg havde slet ikke i tankerne, det der med mine forældre – hvad de tænkte om det og sådan noget. Overhovedet ikke. Jeg følte jo sådan lidt, at nu var jeg en del af det lidt seje selskab. Ja, jeg var faktisk lidt stolt over, at jeg havde gjort det. Det husker jeg." (Tanja: 5).

I citatet udtrykker Tanja, at hun ikke tænkte over, hvad hendes forældre mente om, at hun havde røget cannabis. Hun havde dog tidligere i interviewet givet udtryk for en bevidsthed om, at hendes forældre betragtede cannabisrygning som "helt uacceptabelt". Tanja var derved allerede inden første cannabisrygning bevidst om, at hendes forældre misbilligede cannabisbrug (Tanja: 4). Ovenstående citat kan således også anskues som en efterrationalisering af den første gang. Citatet indikerer samtidig, at det sociale aspekt er meget relevant i forståelsen af unges indgang til cannabisbrug.

For nogen informanter blev følelsen efter første gang, de røg cannabis, italesat som en lettelse eller glæde over, at de ikke havde taget skade af stoffet (Mathias: 13; Michael: 7).

Andre informanter beskrev deres første møde med cannabis som et mere eller mindre "nødvendigt" led i deres udvikling som eksempelvis Victor, der udtrykte: *"(...) så kunne jeg jo også krydse den af (...)"* (Victor: 4). For Kristian efterlod den første cannabisrygning ham med en følelse af at være blevet lidt mere voksen og erfaren end hans jævnaldrende (Kristian: 4). Sofie italesatte under interviewet, at det var nødvendigt at prøve cannabis: *"(...) Det der med at man kan ikke sige nej til noget, man ikke har prøvet. Så det var jeg bare nødt til."* (Sofie: 9). Sofie adskiller sig fra de andre informanter i undersøgelsen, fordi hendes opvækst har været præget af, at hun har boet på børnehjem, i plejefamilie og på opholdssted. Da Sofie prøvede cannabis første gang stod hun i en situation, hvor hun skulle flytte på opholdssted, og hvor hendes relation til forældrene kunne karakteriseres som problematisk:

"(...) Og mine forældre de havde sagt til psykiatrien, at de var ikke sikre på, om jeg tog stoffer og sådan nogen ting, og jeg havde ikke rørt alkohol, jeg havde aldrig nogensinde røget en joint. Jeg var blevet tilbudt en joint, siden jeg var 13, og jeg havde egentlig altid sagt nej, så var det sådan lidt: "Jamen, hvis i skal anklage mig for det, så kan jeg lige så godt gøre det". Så det var for at gøre sådan lidt oprør." (Sofie: 7).

Ovenstående citat kan tolkes som udtryk for, at Sofie på dette tidspunkt var det, Becker betegner som uforskyldt anklaget. Forældrenes anklager om, at Sofie eksperimenterede med cannabis (og andre stoffer) kan således have fungeret som en stempling af hende som stofbruger, hvilket kan være blevet en selvopfyldende profeti jævnfør teori om stempling. Denne stempling som stofbruger kan således have været medvirkende til, at Sofie valgte at prøve cannabis.

Samtidig kan Sofies manglende tilknytning til forældrene have medført svækkelse af det sociale bånd attachment, hvor hun ikke længere bekymrede sig om sine forældres misbilligelse af cannabisbrug. Denne svækkelse i Sofies sociale bindinger til det konventionelle samfund kan derved have gjort det muligt for hende at ryge cannabis jævnfør teori om social bond. Til trods for at Sofies fortællinger om distance til sine forældre i teenageårene er påvirket af en ringe opvækst med anbringelser uden for hjemmet, gør denne svækkelse af attachment sig potentielt også gældende for de andre informanter.

Som allerede nævnt har informanterne i denne undersøgelse ikke udtrykt, at de havde fortrudt eller havde dårlig samvittighed over, at de havde røget cannabis første gang. I problemfeltet til dette speciale fremgår det, at unge i Danmark typisk debutterer med cannabis i 15-16-årsalderen, hvilket ligeledes er tilfældet for en stor del af de unge i denne undersøgelse. For at forstå de unges indgang til cannabisbrug er dette relevant at anskue ud fra social bond teorien. Jævnfør teori om social bond kan de sociale bånd til det konventionelle samfund variere i styrke over tid. Teenageårene kan for de unge være præget af en løsrivelse fra forældre og derved en svækkelse af de sociale bindinger til det konventionelle samfund, hvilket muliggør en overtrædelse af samfundets love (Lilly et al. 2011: 115). Dog er det også vigtigt at have i mente, at informanterne altid vil efterstræbe at præsentere et i situationen foretrukket selv. Idet størstedelen af informanterne er daglige cannabisbrugere er det således muligt, at de i interviewsituationen har fundet det mest fordelagtigt at positionere sig selv som afklarede med og glade for deres beslutning om at anvende cannabis fra første gang, de prøvede det.

Niels er den eneste informant som udtrykte ambivalens i forhold til sine handlinger, efter første gang, han prøvede cannabis:

"(...) Og så kom jeg hjem, og så vidste jeg ikke, om jeg havde det lidt skidt med, at jeg havde gjort det, men jeg tænkte meget over det, og så hørte jeg Young, Wild and Free mega

meget, fordi lige pludselig skulle jeg bruge noget, der kunne – altså, noget romantisme omkring, at jeg levede livet (...)” (Niels & Claus: 19-20).

Niels refererer i citatet til, at sangen Young, Wild and Free af Snoop Dogg, Wiz Khalifa og Bruno Mars var med til at neutralisere og legitimere, at han havde anvendt cannabis.

Sofie, Jacob og Niels er de eneste informanter, som valgte at fortælle deres forældre om anvendelsen af cannabis efter første gang. Informanternes fortællinger om forældrenes reaktion på orienteringen om cannabisrygningen og holdningen hertil var dog meget forskellige. Niels udtrykte, at hans mor tog afstand til både cannabis og rygning generelt, og han fortrød derfor at have fortalt hende om det (Niels & Claus: 23-24). I modsætningen hertil står Jacobs forældres reaktion og holdning til cannabisbrug:

”(...) de kom jo selvfølgelig med den der gode forældresnak med, at: ”Nu skal du altså lige passe på med det”, og det ene og det andet. Men til gengæld så sagde de så også, jamen prøv at hør her, de har sgu også været unge, og de har også prøvet de ting der (...)” (Jacob: 5).

Jacobs forældres reaktion på cannabisrygning kan således karakteriseres som mindre for dømmende over for handlingen, og Jacob er derfor også i dag åbent afvigende jævnfør teori om stempling, hvor hans forældre er fuldt orienteret om hans daglige cannabisbrug.

Motivation for cannabisbrug

I det følgende analyseafsnit vil jeg analysere datamaterialet med henblik på at forstå de unges motivation for cannabisbrug. Det er her vigtigt at være opmærksom på, at der ikke blot er én motivationsfaktor, som gør sig gældende. I stedet kan der identificeres flere elementer, som kan forstås som motiverende for cannabisbrug blandt de unge.

Virkningen af cannabis

Et af de motiverende elementer, som betones af mange informanter, omhandler virkningen af cannabis. Den virkning som informanterne opnår ved cannabisrygning er således medvirkende til at opretholde deres brug.

Fælles for flere informanters italesættelse af virkningen er, at de betoner den afslappende følelse, som cannabis giver dem:

"(...) det gør, at man kan slappe mere af. Det gør, at man sover bedre om natten, når man har røget før. Man sover rigtig dejligt, man vågner også rigtig dejligt, medmindre man skal op tidligt. (...)" (Ali: 15).

I tråd med dette betoner Tanja, at cannabis giver hende en afslappet følelse i kroppen, samt at stoffet gør, at hun lettere begynder at grine (Tanja: 10).

For Michael er cannabisbruget ligeledes motiveret af stoffets virkning. Måden hvorpå Michael omtaler den positive virkning ved cannabis adskiller sig dog fra de andre informanternes fortællinger:

"(...) Jeg synes, sådan den generelle effekt jeg får ved joints, den er meget kortvarig. Det kan også godt være, at det er fordi, at jeg er for rastløs til rigtig at nyde det på en eller anden måde. Som sagt alkohol er nok mere mig, men så snurrer det i hovedet lige i starten, og det jeg så godt kan lide, hvis man sidder ned, det er, lige når man har taget nogle hiv og så rejse sig op og sådan mærke, hvordan det hele det snurrer. (...)" (Michael: 9-10).

Michael er den eneste informant, som har udtrykt, at han foretrækker alkohol frem for cannabis. Han er ligeledes en af de få informanter i denne undersøgelse, hvis forbrug er begrænset til en til to gange om måneden ved festlige lejligheder. I løbet af interviewet giver Michael udtryk for, at han overvejer at stoppe cannabisbruget grundet den kortvarige virkning og dét, at han foretrækker alkohol i stedet. For Michael er det således ikke den afslappende virkning, der er efterstræbelsesværdig ved cannabisrygning. Dette kan skyldes, at Michael ikke har lært at identificere og omdefinere denne følelse til noget rart, hvilket er et vigtigt element i udvikling af et mere bestandigt afvigelsesmønster jævnfør teori om stempling.

Fælles for halvdelen af informanterne i denne undersøgelse er, at de i en eller anden udstrækning giver udtryk for, at cannabis fungerer som håndteringsstrategi eller frirum mod problemer og stress (Daniel 7; Victor 6; Niels & Claus: 32; Mathias 6; Line: 12; Kristian 5-6; Alex: 11). Et eksempel på dette er Daniel:

"(...) jeg har bare vænnet mit hoved til, at når jeg har fri fra skole, arbejde whatever, så tager jeg hjem, så ruller jeg en joint, og så ved jeg bare, at nu kan jeg slappe af resten af

dagen. (...) Det er ligesom at have en kontakt, hvor du bare kan slukke for stressen sådan, så ikke mere stress i dag, sluk.” (Daniel: 7).

For Daniel markerer cannabisrygningen, at arbejds- eller skoledagen er ovre, og han italesætter virkningen af cannabis som eliminerende for stress. For Victor afhjælper cannabis ikke blot stress men også søvnløshed og dårligt humør:

”Jamen altså, hvis man er sur over et eller andet eller er stresset eller noget, så kan man ryge, og så tænker man ikke rigtig så meget over det, og hvis man ikke er træt en aften, når man skal sove, så kan man også ryge, og så går der ikke ret lang tid, så sover man.” (Victor: 6).

Line beskriver, at cannabisrygning fungerer som en form for ”selvterapi” for hende, og i nedenstående citat udtrykker hun, hvordan cannabis giver hende et frirum fra problemer og bekymringer:

”(…) Normalt så er jeg en type, som tænker rigtig meget over tingene. Hvis jeg ryger, så tænker jeg ikke så meget over tingene længere. Det giver bare en befrielse på en eller anden måde, altså man føler sig bare lidt mere ligeglad, hvis jeg kan sige det sådan. Altså ikke fordi at du bare sådan er ligeglad med det hele og sådan, men du tænker ikke så meget over de problemer, som du egentlig normalt ville gå rundt med. Du føler dig bare mere afslappet, og lige i sekundet så er du glad. (...)” (Line: 12).

Lines motivation for cannabisbrug kan dog også forstås som en måde at afhjælpe kedsomhed, idet cannabisrygning ifølge Line får tiden til at gå hurtigere, hvilket er medvirkende til, at Line tidligere har anvendt cannabis i skoletiden (Line: 13, 16). Det sidste eksempel på virkningen af cannabis, som jeg har vil præsentere, er Mathias’ italesættelse af cannabis som stressafhjælpende:

”(…) man har det bare anderledes i kroppen. Man er sådan lidt mere faldet tilbage, man tager ikke ting så tungt, og man har ikke så travlt, man er ikke så stresset. (...) det tager lige lidt længere tid at opfatte ting nogle gange. Men samtidig med det, det er ikke fordi, det påvirker en sådan vildt meget.” (Mathias: 6).

Selv om Mathias har en forståelse af cannabis som et stof, der afhjælper stress og travlhed i hverdagen, har han dog alligevel en bevidsthed om, at cannabis virker sløvende på ham. Under interviewet bagatellisere Mathias dog dette og betoner i stedet fordele ved cannabisrygning.

Ovenstående eksempler på cannabisrygning bidrager til en forståelse af cannabisbrug som motiveret af, at de unge føler sig pressede og stressede. Cannabisbruget er derfor motiveret af, at stoffet kan hjælpe de unge med at håndtere stress og problemer i hverdagen. Her er det samtidig relevant at bemærke, at denne motivation for cannabisbrug gør sig gældende for elever på tværs af ungdomsuddannelser.

Selv om de unge ikke kommer nærmere ind på årsagen til følelsen af stress, kan det potentielt skyldes, at de unge i dag er influeret af forventninger og pres fra forældre, samfund mv. i forhold til at træffe de rigtige valg med hensyn til uddannelse og fremtid (Illeris et al. 2009: 33). Set i lyset heraf kan cannabisbrug forstås som en måde at reducere pres fra omverden. Ifølge Sofie har cannabis hjulpet til at fastholde hende i uddannelse, fordi det hjælper hende med at "koble fra", når dagen afsluttes:

"(...) jeg ville ikke kunne fastholde min uddannelse, hvis ikke jeg brugte det. De gange hvor jeg har gået på uddannelse, hvor jeg er droppet ud, der har jeg ikke haft røget under min uddannelse (...). Jeg tror, at jeg vil have mange flere tanker, der flyver rundt og være mere følsom. Jeg er meget sensitiv, hvis ikke jeg ryger og sådan nogen ting. Så jeg tror måske lidt, at det er det, der er skyld i, at jeg faktisk kan fastholde det. Altså, ikke kun, men det hjælper mig til det." (Sofie: 12).

Selv om Robert K. Merton ikke er inkluderet som et teoretisk perspektiv jævnfør afsnittet om den teoretiske ramme, finder jeg det her relevant at trække parallel til Mertons strainteorien. Ifølge Merton findes der grundværdier eller idealer i samfundet, som alle stræber efter som eksempelvis uddannelse, arbejde og materiel velstand. For nogen individer i samfundet er idealerne ikke mulige at opnå, og ifølge Merton vil personerne derfor enten afvise idealerne og i stedet stræbe efter andre eller forsøge at opnå idealerne ved hjælp af illegitime midler. Denne situation, hvor der ikke er overensstemmelse mellem målsætningerne som opstilles af samfundet og de tilgængelige midler, betegner Merton som anomi/strain, hvorved der opstår et pres (Jacobsen 2013: 139). Jeg mener, at empirien kan tyde på, at de unge kan befinde sig i

en pressituation. Anskues de unges udtalelser om cannabisbrug som stressreducerende ud fra Mertons strainteorier, kan disse italesættelser om motivation for cannabisrygning tolkes som udtryk for, at de unge anvender cannabis som et illegitimt middel for at opnå de samfundsmæssige idealer om uddannelse og arbejde. Der er dog i dette tilfælde ikke tale om en total afvisning af de legitime midler, men nærmere en tilføjelse af et middel, som kan hjælpe de unge med at håndtere den pressituation, de befinder sig i, og som kan besværliggøre opnåelse af samfundets idealer om uddannelse og job.

Medicinsk anvendelse

Fire informanter i undersøgelsen gav udtryk for, at deres cannabisbrug er motiveret af somatiske eller psykiske helbredsproblemer. Fælles for informanterne er, at disse helbredsproblemer ikke italesættes som grunde til, at de påbegyndte cannabisbrug. Problematikkerne er dog senere blevet en del af deres motivation for at anvende cannabis. Det er her vigtigt at have i mente, at jeg ikke kan vurdere, om der er tale om diagnoser, som er stillet af fagprofessionelle, idet jeg udelukkende har foretaget kvalitative interviews med cannabisbrugerne. I en mere kritisk fortolkning af informanternes fortællinger om helbredsmæssige problematikker kan disse forstås som en form for neutraliseringsteknik, som anvendes i håndteringen af cannabisbruget ved at afvise ansvar for lovovertrædelsen jævnfør teori om neutraliseringsteknikker.

I nedenstående har jeg valgt at tage udgangspunkt i en forståelse af, at informanterne i en eller anden udstrækning er blevet diagnosticeret med eller oplever disse helbredsproblemer. Daniel angiver, at han anvender cannabis for at afhjælpe ADHD:

"(...) Det betyder først og fremmest, at når jeg kommer hjem sådan, så har jeg mulighed for at slappe helt af. Det skal lige siges, at jeg lider af ADHD sådan meget. Så nogen gange så får jeg sådan en følelse af, at nu skal jeg lige gøre et eller andet nu, jeg skal lige ruske i en person eller et eller andet sådan. Den mister jeg fuldstændigt, hvis jeg ryger." (Daniel: 10).

Ifølge Daniel afhjælper cannabis ADHD, hvilket gør det lettere for ham at fungere i dagligdagen med hensyn til madlavning, rengøring mv. Daniel beskriver, at han uden cannabisrygning enten er meget energisk eller meget træt. Ifølge Daniel udligner cannabisbruget forskellen

mellem de to tilstande, således at han ikke oplever markante udsving i energiniveau (Daniel: 10-11). Sofie oplyser ligeledes, at hun lider af ADHD:

"(...) Ja, de mente, at jeg havde ADHD. Det er så også det, jeg bruger cannabis mod, fordi jeg kan godt mærke tankemylder og rastløshed og hyperaktivitet, og det kan holde det nede, fordi jeg kan ikke tåle medicinen, det får jeg angstanfald af." (Sofie: 3).

Ifølge Sofie er cannabis medvirkende til, at hun kan leve en almindelig tilværelse (Sofie: 7-9). Af ovenstående citat fremgår det, at Sofie har fravalgt medicinsk behandling mod ADHD, fordi det ifølge hende udløser angstanfald. Sofie anvender i stedet cannabis, som hun selv dyrker (Sofie: 10). Ifølge Alex lider han af OCD og tourette, og selv om lidelserne kan kontrolleres uden cannabis, fungerer stoffet for ham som et afslapningsmiddel:

"(...) jeg kan tillade mig at give slip på den tanke, at jeg har det, og at det dæmper det sådan, at jeg kan godt lade være med at sidde og tænke over det, og samtidig med at der sker heller ikke noget ved, at jeg lader være med at tænke over det. (...)" (Alex: 9-10).

Ifølge Alex har han lært at håndtere tourette og OCD uden cannabis, idet han konstant tænker over sin adfærd. Han kategoriserer dog stadig sit forbrug som medicinsk og anvender både cannabis til rygning og cannabisolie (Alex: 6). For Alex giver stoffet ham mulighed for at være afslappet i interaktionen med andre, uden at OCD og tourette påvirker hans adfærd.

Den sidste informant som angiver at anvende cannabis mod en lidelse er Jacob. Ifølge Jacob lider han af kronisk gigt i rygsøjlen, hvilket medfører mange smerter: *"(...) det fjerner ikke smerterne, det gør det ikke, men du kan få lov til at fokusere på noget andet, og du skal ikke til at tænke så meget over det, og det er lidt nemmere at abstrahere fra."* (Jacob: 7). Selv om cannabis således ikke smertelindrer, fungerer stoffet dog alligevel ifølge Jacob til at aflede opmærksomheden fra de mange smerter.

Fællesskab og sociale aktiviteter

Ligesom det sociale element var en vigtig del de unges fortællinger om den vellykkede første gang, de røg cannabis jævnfør afsnit om indgang til cannabisbrug, er fællesskabet og det sociale aspekt ved cannabisrygning ligeledes en vigtig del af motivationen for at opretholde et cannabisbrug. Dette kan eksemplificeres med nedenstående citat fra Ali, som beskriver forskellen mellem at ryge alene og sammen med andre:

"(...) Altså, jeg ryger ikke udelukkende for at blive skæv. Jeg ryger, fordi det nærmest er en social aktivitet for mig. Altså, jeg ryger aldrig alene. Og de gange jeg har røget alene, jamen der har jeg bare stoppet jointen halvvejs, fordi jeg synes, det var pisse kedeligt. Og jeg tror ikke, jeg vil ryge, hvis det var, at jeg ikke havde nogen venner. Jeg ville i hvert fald ryge meget lidt. Så det er mere en social aktivitet. Man ryger, så bliver man skæv, jamen så sidder man med vennerne, og så kan der måske gå en time, før man ryger igen, fordi man glemmer helt, at man ryger, fordi man har det hyggeligt. Man hygger sig med vennerne, så det er ikke så meget for at blive skæv, at vi ryger – eller at jeg ryger. Det er mere for at være sammen med vennerne og ja. Nogen gange så kan vi også godt sidde flere timer med vennerne, og så kan vi rulle en joint hver 10. Minut, fordi vi bare turboruller, og. Altså så kan det også bare være, at vi skal bare være så skæve som muligt. Men det er jo også bare sådan: "I dag skal vi være meget skæve" ligesom når man mødes med vennerne og skal drikke: "Jamen i dag skal vi på dødsdruk". Så ja." (Ali: 8).

Når Ali og hans venner ryger cannabis sammen, er det således forskelligt, hvor stor en rolle cannabis spiller i deres samvær. I nogle tilfælde er formålet ikke at blive skæv, og andre gange er omdrejningspunktet for deres samvær at blive så skæve som muligt. For Ali er fællesskabet med andre cannabisrygere en essentiel del af at anvende cannabis (Ali: 13). Hans motivation for at ryge cannabis hænger således tæt sammen med det fællesskab, som han oplever at have med andre ligesindede cannabisbrugere. I interviewet betegner Ali cannabis som en selvfølge, når han er sammen med vennerne. Det aftales således ikke på forhånd, at der skal ryges, men det er nærmere en forventelig del af deres samvær (Ali: 16).

Line betegner ligeledes det sociale aspekt ved cannabisrygning som vigtigt, og i nedenstående italesætter hun cannabis som noget, hende og hendes venner samles og er enige om:

"Selvfølgelig er det ikke fordi, at det er det eneste, man kan lave sammen. Det er bare... Der er bare en ting, som man samles om, og man er alle sammen enige om den her ting her. Og ja, det er bare skide hyggeligt (griner)." (Line: 10).

Fælles for hovedparten af informanterne i denne undersøgelse er, at de betegner cannabisrygning som en aktivitet, der medfører nye bekendtskaber (Ali: 15; Jacob: 9; Kristian: 7; Thomas: 13; Alex: 19; Victor: 6; Mathias: 18; Michael: 13; Tanja: 10; Niels & Claus: 18; Daniel:

9). Et eksempel på dette er Line. For Line er cannabis ikke blot noget, man samles om med sine nærmeste venner, men også noget som giver nye bekendtskaber. Line betegner cannabisbrugerne som et lille socialt netværk: *"(...) hvor alle rygere de sådan kender hinanden, og så er det bare meget normalt at ryge en joint, selvom man egentlig ikke kender hinanden særlig godt, altså. Fordi man er jo fælles om det her (...)"* (Line: 10-11).

For flere informanter er cannabisbruget således motiveret af det sociale fællesskab, som medfølger cannabisrygning. Dette kan tolkes som udtryk for, at informanterne er en del af en såkaldt afvigergruppe, hvilket er det sidste trin i udviklingen af et stabilt afvigermønster jævnfør teori om stempling. I disse fællesskaber med andre cannabisrygere finder informanterne samhørighed med andre, som deler deres afvigende aktiviteter, skæbne og problemer. I afvigergruppen opfindes fortællinger, som kan hjælpe individet med at neutralisere cannabisbruget, som de har tilfælles. Ifølge Becker dannes der her grobund for en subkultur, hvilket jeg ligeledes mener er tilfældet for flere informanter i denne undersøgelse. I disse fællesskaber har informanterne blandt andet mulighed for at "forfine" deres teknik til at rulle joints (Ali: 14; Mathias: 11-12). I subkulturen udvikles ligeledes særlige betegnelser, som anvendes i stedet for at benævne de forskellige stoffer ved deres rigtige navne:

"(...) der er meget, meget slang inden for det der. Nu sådan noget som bob, der kan være coke for eksempel. Ja, bob eller op eller den gode eller den fine, det er coke. Så er der ned-ad og dårlige, det er amfetamin. (...)" (Daniel: 16).

Ifølge Daniel anvendes slang for cannabis og andre illegale stoffer både på Facebooksider, hvor der foregår salg af euforiserende stoffer, og i telefoniske samtaler for at undgå at pådrage sig politiets opmærksomhed. Mange informanter i denne undersøgelse har beskrevet, at de er medlem af Facebooksider for cannabisbrugere, hvor de ligeledes er del af en form for fællesskab med andre brugere. Som nævnt i afsnittet om udvælgelse af informanter opsøgte jeg selv disse Facebookgrupper i min søgen efter informanter. I en af de større grupper om legalisering af cannabis oplevede jeg, at gruppens medlemmer flere gange om dagen lavede opslag med artikler mv. omhandlende fordele ved cannabisbrug. Facebookgruppen fungerede således også som en form for afvigende fællesskab, hvor den enkelte kunne finde artikler, rapporter og opbakning fra andre cannabisbrugere, som kunne hjælpe med at neutralisere og retfærdiggøre afvigende handlinger jævnfør teori om stempling. I min undersøgelse har jeg

således oplevet, at det afvigende fællesskab for cannabisbrugere ikke nødvendigvis udelukkende kræver ansigt-til-ansigt interaktion.

I interviewene blev jeg opmærksom på, at nogle informanter fejrede en særlig begivenhed for cannabisbrugere kaldet four twenty:

"Det er sådan en officiel cannabisdato. Rygere har sådan et udtryk, der hedder four twenty. Det er ligesom, når klokken bliver 04.20 om natten eller 04.20 om eftermiddagen i USA, hvor de kører AM, AP, så er det sådan et tidspunkt, hvor man så ryger på. Og det stammer vidst tilbage fra en film eller en eller anden gruppe unge mennesker i USA, der så sagde det som slang på deres college for at ryge. Men det er sådan et udtryk, som man bruger. Den 20. April det er jo four twenty dato. Der mødes sådan alle rygere i (Sted i Aalborg) eller i parker rundt omkring og så ryger de." (Mathias: 4).

For Mathias blev four twenty sidste år fejret sammen med 15 kammerater, hvor de samledes for at ryge cannabis. Four twenty blev ligeledes nævnt af Kristian og Alex som en særlig begivenhed for cannabisbrugere (Kristian: 7; Alex: 17-32). Unge cannabisbrugere på ungdomsuddannelserne i Aalborg Kommune mødes derved med andre cannabisbrugere i disse afvigergrupper for at fejre den særlige dato forskellige steder i Aalborg. Denne begivenhed er således også medvirkende til at skabe en særlig subkultur, hvor omdrejningspunktet er cannabisbrug.

Lovens betydning

De unge cannabisbrugere er meget bevidste om, at de overtræder uddannelsesinstitutionernes regler og dansk lovgivning. Dog viser min undersøgelse, at informanterne næsten enstemmigt antager, at en overtrædelse af lov om euforiserende stoffer automatisk medfører en plettet straffeattest, også hvis lovovertrædelsen blot udløser en bøde. De har således en antagelse om, at en sådan lovovertrædelse får konsekvenser for deres straffeattest og dermed potentielt også for deres fremtid:

"(...) Det synes jeg også er rigtig synd, at man skal have en plet på straffeattesten for noget så latterligt som at ryge en joint. (...) Og det synes jeg er latterligt, at man skal have ødelagt sådan lidt af sin fremtid på det, fordi man har røget en joint altså. (...)" (Interview Ali: 34-35).

Som nævnt i problemfeltet udløser en bøde for overtrædelse af lov om euforiserende stoffer ikke en anmærkning på straffeattesten, hvilket mange informanter dog formoder, at det gør. Selv om de unge antager dette, er de dog stadige villige til at bryde loven. Der kan derfor stilles spørgsmålstejn ved denne lovs generalpræventive virkning, idet den ikke afholder de unge cannabisbrugere fra at begå lovovertrædelser (Nielsen 2006: 115).

En stor del af informanterne har udtrykt, at de finder det forkert, at cannabisbrug er ulovligt. Et eksempel på dette er Ali: *"(...) Det er det allerværste ved hash, det er, at det er ulovligt. Det er loven, der er galt med hash. Fordi jeg kan ikke se, at der er noget galt i at ryge. (...)"* (Ali: 17). For informanterne er denne holdning til, at cannabis ikke bør være ulovligt ofte knyttet til, at alkohol er et lovligt rusmiddel i Danmark, hvilket ifølge dem er meget værre end cannabis:

"(...) Og det er ikke nær så farligt, som alkohol er. Altså, jeg har aldrig været bare tæt på at komme op at slås, mens jeg har været skæv, men det har jeg, når jeg har været fuld. Jeg har også hørt noget med, at man kan – abstinenserne kan slet ikke måle sig med for alkohol, har jeg hørt. (...)" (Thomas: 26).

Thomas beskriver i ovenstående, hvorfor han betragter legalisering af cannabis som en rigtig beslutning. Flere af informanterne stiller således spørgsmålstejn ved lovgivningen på rusmiddelområdet, idet de betegner cannabis som mindre skadeligt end alkohol. Dette kan betragtes som en afvisning af skadelidelse jævnfør teori om neutraliseringsteknikker. Det kan dog også anskues som udtryk for, at informanterne til trods for deres viden om samfundets love om illegale rusmidler har en manglende tro på lovgivningen gyldighed. Dette kan skyldes, at det sociale bånd belief er svækket hos informanterne, fordi de ikke har fået internaliseret en tro på samfundets normer og regler som gyldige. Denne svækkelse af belief kan derved medføre, at informanterne begår lovovertrædelser. Dette kan ligeledes understøttes af følgende citat fra Kristian, som ikke er nervøs for, at en overtrædelse af lov om euforiserende stoffer kan få konsekvenser for fremtidige jobmuligheder: *"Altså, jeg stoler så meget på afkriminaliseringen og legaliseringen, at jeg forventer ikke, at det er ulovligt, når jeg engang bliver uddannet og skal finde mig et arbejde."* (Kristian: 23). Kristian giver således udtryk for, at han forventer, at cannabis vil blive legaliseret i fremtiden. Han fortsætter: *"(...) et eller andet sted vil jeg også gerne tage min straf, altså med oprejst pande, fordi jeg går ind for emnet og synes, at det er fjollet og det er åndssvagt, at det ikke er lovligt for os, der gerne vil bruge det, fordi vi*

køber det jo alligevel." (Kristian: 23). Kristian beskriver derved, at lovgivningen på området ikke har nogen betydning for hans brug, idet han ikke betragter den som gyldig.

Flere informanter i dette speciale begrænser ikke deres lovovertrædelser til at købe og indtage cannabis. Ti ud af 14 informanter tilkendegav under interviewene, at de havde været involveret i videresalg af euforiserende stoffer. For nogen af informanterne handler det om, at de derved kan finansiere deres brug: *"(...) vi sælger ene og alene for, at det skal gøre det gratis for os at ryge. Vi skal sælge et gram, hver gang vi ryger et gram. Så går det op. Så det er egentlig bare sådan til vores nære venner, så sælger vi en lille smule til dem, fordi så bliver det gratis for os. (...)"* (Mathias: 16). For andre handler det angiveligt kun om at hjælpe deres kammerater, hvis de ikke har mulighed for at fremskaffe cannabis: *"Jeg har gjort det, hvis der er nogen, der sådan lige har spurgt, om: 'Hvad, kunne du ikke lige, fordi nu har jeg sgu ikke lige kunne få fat i en', og så vil man jo godt lige hjælpe ens kammerat, hvis det er det. (...)"* (Jacob 13). Jacobs udtalelse kan her tolkes som udtryk for, at han neutraliserer sine handlinger ved at appellere til andre forpligtelser, hvor han overtræder loven for at hjælpe en ven eller en vennegruppe, som han har tilhørsforhold til.

Håndtering af cannabisbrug

I dette afsnit analyseres datamaterialet med henblik på at forstå, hvordan de unge håndterer deres cannabisbrug. Idet en stor del af informanterne kan karakteriseres som hemmeligt afvigende – i hvert fald i visse kontekster – er en vigtig del af håndteringen således at undgå at blive opdaget og stemplet som afvigere jævnfør teori om stempling.

Andres syn på cannabisbrug

Fælles for mange af de unges italesættelser af andres syn på cannabisbrugere er, at de mener, at der generelt i samfundet bliver set ned på deres handlinger: *"(...) folk de ser bare ned på cannabis, og jeg synes, det er flovt at ryge, fordi folk de har så dårligt et indblik i det, og fordi der ikke er forsket ret meget i det, så folk de ser kun bagsiden ved det."* (Sofie: 3). For Sofie er cannabisbruget forbundet med noget flovt, fordi andre folk i samfundet ifølge hende ser ned på hendes handlinger. Flere informanter fortæller, at det ofte er ældre mennesker, som har negative holdninger til cannabisbrug (Tanja: 22; Kristian: 20; Victor: 13). Det beskrives samtidig, at alkohol er farligere end cannabis, hvorfor cannabisbrug ikke burde være ringeagtet og ulovligt:

"(...) alle de undersøgelser der viser, at alkohol det smadrer ens hjerne simpelthen, og man kan jo også mærke det på sig selv, at man er jo helt ødelagt en dag efter, nogen gange to dage efter. Så jeg går meget ind for det (red. legalisering), fordi jeg synes, det virker dumt, at vi kan få lov til at slå os selv ihjel med så meget andet lort, når vi ikke kan få lov til at ryge en plante." (Kristian: 14).

De unges beskrivelser af, at alkohol er farligere end cannabis kan anskues som en respons på, at de unge føler sig stigmatiserede for deres cannabisbrug af andre i samfundet (Sandberg 2012: 380). Ved at betegne alkohol som farligere og referere til cannabis som en plante og derved som noget naturligt, legitimerer de unge cannabisbrug gennem en afvisning af skadelidelse jævnfør teori i neutraliseringsteknikker.

I de unges beskrivelser af samfundets syn på cannabisbrugere tegner der sig et negativt billede af den stereotype cannabisbruger. I nedenstående citat fortæller Alex, hvordan han mener, at andre anskuer cannabisbrugere:

"De ser på dem som om, at de er nogen tabere, som ikke magter deres liv. (...) Du kan godt være heldig at møde nogen mennesker som tænker: "Nå jamen de hygger sig." Det ser man jo flere steder, men du kan også godt være uheldig og blive stemplet med det samme og bare blive sat i bås: "Jamen, du er sløv, du er doven, du er bumset, du gider ikke noget, du ryger hash, jamen du får ikke noget liv, jamen det er godt. Du sidder bare lige der, sådan." (...)" (Alex: 30).

Ifølge Alex har dette stereotype billede af cannabisbrugere den betydning, at individer som ryger cannabis bliver tillagt flere uønskede karakteristika end blot cannabisbruget som eksempelvis dovenskab, sløvhed mv. Denne kategorisering af cannabisbrugeren som en "bums" er ifølge Alex uafhængig af, hvordan brugeren ser ud, idet den stereotype forestilling er altoverskyggende for andre mulige positive kvaliteter (Alex: 30-31). For Alex betyder det, at han i visse kontekster må hemmeligholde sit cannabisbrug, idet dette er en stigmatiseret egenskab, som kan få betydning for, hvordan andre anskuer og behandler ham jævnfør teori om stigma:

"(...) Altså, jeg bliver omtalt som en flink person. Men bare for at kunne bibeholde det rygte, eller bare for at kunne holde på det, som det er, så er der ikke nogen grund til, at jeg skulle gå rundt og reklamere for, at jeg ryger. (...) jeg ved bare med det samme, at hvis jeg går ud og ryger en joint nu, så tror folk, at jeg er en kriminel. Så tror folk, at jeg er hardcore, og så tror folk, at jeg er psykopat, fordi jeg går og ryger en joint på gaden, og det vil jeg ikke. (...)" (Alex: 21-22).

Alex italesætter ligeledes, at han afholder sig fra at afsløre sit cannabisbrug i visse kontekster og over for visse personer, idet han er nervøs for, at andre mennesker vil tage afstand fra ham. Denne afholdelse fra at indvie folk i cannabisbruget tolker jeg som udtryk for, at Alex er nervøs for at blive stemplet af andre som kriminel. En stempling som kriminel kan få den betydning, at det bliver hans primære statustræk, hvorved andre vil behandle ham i overensstemmelse hermed jævnfør teori om stempling. Et andet eksempel på en italesættelse af andres syn på cannabisbrug kan findes hos Kristian:

"Jamen, altså det er jo sådan lidt taboo lige nu kan man sige. Jeg tror, der er rigtig mange, der ser cannabisrygere som narkomaner. Altså, måske lidt i overført betydning, altså måske ikke sådan stiknarkomaner, men nogen der ikke kan holde sig fra det i hvert fald. Folk der sløser deres liv væk og sådan." (Kristian: 20).

Kristian mener ligeledes, at andre betragter cannabisbrugere som individer, man ikke vil associeres med. Kristian fortæller derudover, at andre betragter cannabisrygere som narkomaner og derved som personer, der ikke kan afholde sig fra stoffet. Denne anskuelse af cannabisbrugere som narkomaner findes ligeledes hos Jacob som mener, at andre betragter cannabisrygere som junkier eller narkomaner (Jacob: 17-18). I nedenstående citat italesætter Jacob, hvordan synet på cannabisbrug er kønsafhængigt:

"(...) mænd der ryger, de bliver vel betegnet som – altså, hvis man ser det fra en ikke-rygers side, så bliver det jo betegnet som, at han er bare hash-ryger, han er bare junkie, han er bare det ene og det andet, han kan ikke finde ud af at have et liv, han kan ikke det ene og det andet. Og hvis det er en kvinde, så er det den der med, jamen så har hun garanteret været kærester med en rocker og det ene og det andet, du ved, altså man bliver hurtigt stemplet på den der måde der. (...)" (Jacob 18).

Selv om Jacob ikke kommer nærmere ind på denne kønsforskel i andres syn på cannabisbrug, er det stadig interessant, at andre ifølge Jacob kategoriserer mandlige og kvindelige cannabisbrugere forskelligt. Mandlige cannabisbrugere bliver ifølge Jacob betragtet som junkier, som ikke er i stand til at varetage deres liv, mens kvindelige brugere betegnes som individer, der er blevet forledt af en rocker-kæreste til at ryge cannabis og derved som en form for ofre. Denne forskel i synet mandlige og kvindelige cannabisbrugere blev dog ikke nævnt af andre informanter.

Ifølge de unge knytter der sig således nogle negative forestillinger og stereotyper til cannabisbrug, hvilket har betydning for, hvordan de håndterer deres brug. Jævnfør teori om stigma kan de unge cannabisbrugere i dette speciale betegnes som potentielt miskrediterede, idet deres stigmatiserede egenskab i form af cannabisbrug ikke er synligt og ofte ikke kendt af andre. Ifølge Goffman vil de derfor forsøge at passere, idet stigmatisering har konsekvenser for måden, hvorpå andre anskuer og behandler individet.

Selv om jeg i det ovenstående ikke har inddraget de unges forældre som et særskilt perspektiv, er disse ligeledes vigtige i en forståelse af, hvordan de unge håndterer deres cannabisbrug, idet de fleste af informanterne i denne undersøgelse enten stadig hemmeligholder deres brug eller har gjort det. Dette vil jeg komme nærmere ind på i nedenstående afsnit.

Forklædt som "normal" – i et med tapetet

De unge er alle bevidste om, at cannabisbrug er ulovligt, samt at det strider mod uddannelsesinstitutionernes regler. Samtidig beskriver hovedparten af informanterne også, at deres forældre enten ikke er vidende om eller misbilliger deres cannabisbrug. Jacob beskriver, at lov om euforiserende stoffer er medvirkende til, at cannabisbrugerne må ryge i det skjulte: *"Ja, det er hele tiden den der konstante gemmeleg, med at så bliver du kigget lidt efter, og så skal du gemme dig igen, fordi så... Altså for at du kan få lov til at ryge. (...)"* (Jacob: 23). Jævnfør ovenstående afsnit har de unge en forståelse af, at anvendelse af stoffet stigmatiserer dem, og derfor er et essentielt led i håndteringen af cannabisbruget således at passere og derved hemmeligholde deres stigmatiserende egenskab jævnfør teori om stigma.

Da jeg mødte op foran universitetet til et af de første interviews, ventede jeg på, at informanten Mathias skulle møde op. Da der er flere indgange til universitetet, beslutter jeg mig for at

gå rundt om bygningen for at se, om han eventuelt skulle stå et andet sted og vente. På daværende tidspunkt havde jeg ingen anelse om, hvordan Mathias så ud, men Mathias havde forinden via mail informeret mig om, at han havde røget cannabis på daglig basis de sidste to år. Jeg holdte derfor skarpt øje med, om der var nogen, der så søgende ud eller lignede nogen, der ikke gik på universitetet. I min iver for at finde Mathias gik jeg direkte forbi ham. Han smeltede fuldstændigt ind i omgivelserne, og det var først, da han henvendte sig til mig, at jeg blev bevidst om, hvem han var. I min søgen havde jeg således frasorteret Mathias som en mulig informant, fordi han ikke lignede en cannabisbruger. Tværtimod lignede han en ganske almindelig universitetsstuderende. I interviewet viste det sig dog også, at opførsel og fremtræden var en bevidst håndteringsstrategi, som Mathias anvendte for at forblive hemmeligt afvigende:

"(...) Det er ikke sådan fordi, hvis jeg ser en politibil, så er jeg ikke bange for, at han stopper mig. Jeg prøver også så vidt som muligt at se anstændig ud, mens jeg går rundt, mens jeg er skæv eller har noget på mig. Altså, jeg føler, det hjælper meget, hvis man kører rundt i – altså, mine forældre de har en (Bilmærke). Det er jo sådan en fin familiebil, så den bliver man ikke stoppet i, hvis man kører i. Hvis du går rundt i skjorte og bukser, i stedet for at du går rundt i en eller anden T-shirt, hvor der står weed eller sådan noget på, du ved, så skriger du jo også langt væk af, at jeg vil gerne stoppes, fordi jeg har noget på mig. Men når du bare går rundt og ser anstændig ud ligesom bare gør en lille smule for det, så føler jeg, at man er rimelig sikker. Der er så mange, der virkelig lægger op til at blive stoppet." (Mathias: 16).

Som det fremgår af ovenstående er Mathias meget velovervejet med hensyn til sin fremtræden. For at undgå at tiltrække opmærksomhed til sit cannabisbrug undlader han jævnfør teori om stigma at bære stigmasymboler som tøj, hvor ord som "weed" er påtrykt. Ved at iklæde sig skjorte og bukser, hvilket han også bar til interviewet, formidler han sociale informationer om, at han kan kategoriseres som en almindelig lovlydig ung mand. Samtidig beskriver Mathias, at han anvender sine forældres bil, idet den ikke tiltrækker opmærksomhed. Mathias benytter således sin fremtræden og kropslige udtryk til at passere i interaktion med normale jævnfør teori om stigma.

Ali er ligeledes meget velovervejet om, hvordan han kan håndtere sit cannabisbrug i mødet med andre:

"Jamen, altså hvis jeg nu ryger i byen, og jeg holder en joint, så plejer jeg at holde den sådan med filteret her, og så jointen indad her, så jeg skjuler den, lidt dækker den med min hånd. Det er der mange, der gør, når de ryger udenfor for ikke at blive opdaget. Altså, hvis du nu skulle blive opdaget af politiet, så smider du bare jointen ned i en rist eller et eller andet. Og ja, nogen gange så sprøjter jeg – fuldstændigt overhælder mig selv med parfume, når jeg skal hjem fra mine venner, fordi så skal jeg ikke lugte af røg. Sukker, hvis du drikker cola eller spiser sukker eller noget med sukker, det nedtrapper dit high, eller hvad man skal sige. Det får dig ned igen, fordi det giver dig lidt energi igen. Så jeg plejer også nogen gange at drikke rigtig meget sodavand og sådan, før jeg skal hjem, og det gør så også, at jeg bliver meget sådan tilpas igen. Så. Ja." (Ali: 19).

For Ali er det vigtigt at skjule sin joint, hvis han færdes i det offentlige rum. Han anvender derfor en særlig teknik til at gemme jointen i hånden, hvilket ifølge ham ligeledes gøres af andre. På den måde fjerner Ali ligesom Mathias et stigmasymbol, som ellers kunne afgive sociale informationer om ham og hans stigmatiserede egenskab jævnfør teori om stigma. Idet cannabisbrug kan medføre sløvhed, anvender Ali sukker til at sløre stoffets virkning. Ali benytter også parfume til at kamuflere lugten af cannabis. Denne håndteringsstrategi anvendes ligeledes af andre informanter i undersøgelsen som eksempelvis Michael:

"Ja, jeg kan huske, at jeg i hvert fald tog et bad, inden jeg skulle hjem fra hytteturen, og brugte nok også, det gjorde jeg i hvert fald mange af de første gange, men rigeligt med deodorant, inden jeg kom hjem, og skyndte mig at gå i bad og smide mit tøj til vask, da jeg kom tilbage. (...)" (Michael: 13).

At fjerne den lugt som cannabisrygning afgiver er således et vigtigt led i at kunne passere i interaktion med ikke-rygere og derved undgå at blive stigmatiseret jævnfør teori om stigma. Udover sløring af lugt omtaler informanterne ligeledes, at de efterstræber at skjule røde øjne fra cannabisrygning. Eksempelvis har Line tidligere anvendt øjendråber for at forhindre røde øjne (Line 23). Andre informanter vælger i stedet at vente med at interagere med andre, til

rødmen i deres øjne er aftaget. Niels beskriver i nedenstående, hvordan han forbereder sig på at tale med ikke-rygere, når han er påvirket:

"(...) lige når du skal snakke med nogen, så er det godt lige at bruge musklerne, hvis du bare lige sidder sådan lidt (laver forskellige grimasser), og dine øjne, hvad hedder det, øjenbryn de kan godt lige hænge lidt, så måske du lige har lyst til at rømme dig eller lige spytte." (Niels & Claus: 24).

Niels anvender denne teknik, idet han har erfaret, at han herved kan passere og undgå at blive stigmatiseret af andre jævnfør teori om stigma.

Flere informanter beskriver, at det er vigtigt at afholde sig fra at bringe emner om cannabis-rygning op i en samtale med folk, der ikke skal vide, at de ryger:

"(...) Altså, jeg gør også en indsats i ikke at snakke for højt om det, og ikke skrive sms'er og ringe til folk omkring det. Prøver at snakke face to face med folk, hvis de vil noget omkring det, simpelthen for ikke at blive opdaget, men jeg ved ikke, hvor meget indvirkning det har på det hele." (Kristian 11-12)

I tråd hermed afholder Michael og Ali sig fra at drøfte cannabisbrug med andre, som ikke ryger. De nævner derfor, at de er særligt tilbageholdende om emnet over for familiemedlemmer (Ali: 22; Michael: 7). Ali har ligeledes under sin ungdomsuddannelse afholdt sig fra at bringe cannabis op som samtaleemne for derved at undgå at blive afsløret og stemplet af ikke-rygere jævnfør teori om stempling (Ali: 29).

Cannabisbrugerne på ungdomsuddannelser indgår i flere forskellige kontekster, hvor de kan risikere at blive opdaget i deres afvigende handlinger. For mange informanter drejer det sig om at hemmeligholde deres cannabisbrug for deres forældre, hvilket kan være en svær kunst at mestre, når man er hjemmeboende. Nogle af informanterne italesætter derfor, at de ryger cannabis ud af vinduet på værelset for at undgå, at deres forældre opdager og stempler dem. I nedenstående beskriver Niels, hvordan han forsøger at undgå, at hans mor opdager, at han ryger i deres hjem:

"(...) Hvis min mor har været væk i halvanden time, så har jeg bare lige røget ude på badeværelset, mens jeg har været i bad eller røget i stuen oppe fra altanen eller sådan no-

get, du ved. Bare det at være i bad og du ved, så står man bare, og så gør man bare lige klar, og så når den er færdig, så begynder man på det rigtige bad sådan, og så skodder man den, og så udluftningen i rummet tager det, og så når det er, at du slukker for vandhanen, ikke? Eller det er egentlig smartest lige at skubbe over på noget kold luft og så trække håndklædet væk fra under døren, så alt det kolde luft trækker op, og så skubber det bare altså, den varme luft, altså den letteste luft ud gennem ventilationen.” (Niels & Claus: 29).

For Alex har det ligeledes været vigtigt at hemmeligholde cannabisrygningen eksempelvis for hans forældre, som først for nyligt blev bevidste om hans cannabisbrug. Alex har røget cannabis fast i lang tid og har også besøgt sine forældre i påvirket tilstand. Ifølge ham opdagede de det dog ikke: *”(...) jeg er kommet så meget hjem til dem, mens jeg har været skæv, at de tror, at jeg ser normal ud altså (griner).”* (Alex 15-16). Andre cannabisbrugere har ligeledes nævnt dette, dog i stedet i forbindelse med at kunne passere i en skolekontekst: *”(...) fordi jamen som jeg plejer at sige lige inden, man skal starte et nyt sted, jamen hvis man er skæv første dag, så tror de, at det er sådan, man ser ud.”* (Daniel: 19). På trods af at Daniel angiveligt ikke selv fremmødte cannabispåvirket første skoledag, har han stadig reflekteret over, at man på den måde vil kunne passere i en skolekontekst jævnfør teori om stigma.

For Kristian var et vigtigt element i at være cannabisbruger på en ungdomsuddannelse at have en bortforklaring klar i tilfælde af, at han blev anklaget for cannabisrygning. Disse bortforklaringer kunne eksempelvis omhandle, at han havde været på arbejde og derfor var træt til undervisningen (Kristian: 20). Nogle af informanterne som eksempelvis Tanja har beskrevet, at de har forholdt sig meget passive, hvis de var påvirket af cannabis i skoletiden (Tanja: 18). Derved kunne de give læreren indtryk af, at tegnene på cannabisrygning skyldes dovenskab eller manglende interesse, hvilket er mindre stigmatiserende end cannabisbrug jævnfør teori om stigma. Andre har i stedet anlagt en strategi, hvor de har deltaget ekstra aktivt i skolesammenhænge for derved at undgå at virke påvirkede som eksempelvis Niels:

”(...) bare det at man ikke vil virke skæv kan egentlig gøre, at jeg bare bliver meget mere aktiv sådan. Jeg ved ikke, hvis man tager bærbaren op, så er det selvforskyldt, at man så kommer til at sidde og kigge nedad, og det kan være, at det ser lidt forkert ud, men hvis jeg er skæv til en time, så tager jeg ikke bærbaren frem. (...)” (Niels & Claus: 46).

Denne måde at håndtere cannabisrygning i skoletiden anskuer jeg som, at Niels anvender sin opførsel som en form for disidentifikator med henblik på at passere. Disidentifikatoren tjener her til at få Niels til at fremstå som flittig skoleelev i stedet for som cannabisbruger og derved på en mere ønskværdig måde i situationen. I tråd med dette fortæller Mathias, at han bevidst taler mere, når han er sammen med andre, der ikke er bekendt med hans cannabisbrug for at fjerne fokus fra de tegn, der kunne være på, at han havde røget cannabis (Mathias: 9).

Ud fra ovenstående kan det udledes, at de unge cannabisbrugere på ungdomsuddannelserne i Aalborg Kommune anvender forskellige teknikker til at passere for at håndtere deres cannabisbrug. De efterstræber således at passere og fremstå som normale for derved at undgå at blive stigmatiseret i forskellige hverdagskontekster. Ud fra ovenstående analyse mener jeg, at der kan stilles spørgsmålstejn ved, om cannabisbrug blandt unge på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune er normaliseret, idet de unge i denne undersøgelse i vid udstrækning efterstræber at hemmeligholde deres brug, fordi de er bevidste om, at det kan stigmatisere dem. Ud fra analysen tilslutter jeg mig derved Sandbergs kritik af normaliseringstesens som den bedste til at forklare cannabisbrug, idet de unges handlinger kan anskues som en respons på en stigmatisering af cannabisbrug.

I interaktion med andre cannabisbrugere handler det ikke om at passere men nærmere om at fremstå og positionere sig som velfungerende cannabisbruger, hvilket indebærer en håndtering af bruget, således at det ikke bliver problematisk.

Regulering af cannabisbrug

Hovedparten af de unge cannabisbrugere har et fast cannabisbrug, hvor stoffet for de flestes vedkommende anvendes dagligt. Som nævnt i problemfeltet til dette speciale anskuer jeg rekreativt og problematisk brug af cannabis som socialt konstrueret og kontekstafhængigt. I tråd med dette vil jeg derfor i nedenstående afdække, hvordan informanterne anskuer skellet mellem rekreativt og problematisk brug.

Skellet bliver italesat forskelligt af informanterne. Eksempelvis anskuer Line sit cannabisbrug som et misbrug, idet hun oplever fysisk afhængighed af stoffet (Line: 26). I modsætning hertil står Mathias' karakteristik af det problematiske brug:

"(...) min tanke med det lige nu, det er, at hvis du har et forbrug, der påvirker din økonomiske eller familie, venner, du ved, der påvirker dit liv på grund af at du ryger, så har du et misbrug. Men når jeg kan have et godt forhold til min familie, jeg kan have et godt forhold til min kæreste, du ved, jeg har råd, jeg skylder ikke nogen penge til nogen mennesker, jeg har masser af penge i banken, så jeg har et godt velfungerende liv, så føler jeg ikke, at det er et misbrug for mig. (...)" (Mathias: 25).

Ifølge Mathias har han ikke et problematisk cannabisbrug på trods af, at han oplever at være afhængig af stoffet (Mathias: 25). Mathias tager i ovenstående citat afsæt i sin definition af det problematiske brug, og anvender denne til at karakterisere sit cannabisbrug som uproblematisk. Ovenstående citat kan tolkes som udtryk for, at Mathias positionerer sig som velfungerende cannabisbruger. Ifølge Mathias er skellet mellem rekreativt og problematisk forbrug dog ikke noget statisk, men noget dynamisk som udvikles i takt med ændringer i forbruget. I tråd med ovenstående citat betoner flere andre informanter ligeledes, at et forbrug bliver problematisk, hvis det får konsekvenser for evnen til at varetage job eller uddannelse, samt hvis det medfører økonomiske og sociale problemer for brugeren (Alex: 34; Ali: 33; Victor: 14; Kristian: 21; Thomas: 23; Sofie: 24), og mange informanter mener ikke, at deres cannabisbrug er problematisk. Som nævnt i problemfeltet har Kronbæk undersøgt skellet mellem det rekreative og problematiske cannabisbrug hos voksne cannabisbrugere. I den forbindelse erfarer hun, at både brugerens alder og konteksten hvori cannabisbrugeren indgår har stor betydning for, hvordan bruget karakteriseres: *"Hvor cannabisbrug betragtes som almindeligt i deres ungdomsliv og beskrives som en socialt inkluderende aktivitet, beskriver mange deres cannabisbrug som voksne som ualmindeligt i forhold til de sociale kontekster, de indgår i."* (Kronbæk 2014b: 171-172). Informanternes beskrivelser af, at deres cannabisbrug ikke er problematisk kan således forstås som et udtryk for, at informanterne stadig befinder sig i en situation, hvor cannabisbrug virker socialt inkluderende. Dette kan ligeledes understøttes af ovenstående analyse af informanternes motivation for cannabisrygning som viste, at inklusionen i et socialt fællesskab var motivation for cannabisbrug.

En vigtig del i håndteringen af cannabisbruget omhandler at regulere det for derved at sikre, at det ikke bliver et problematisk brug. Et af de mønstre som går på tværs af flere informanternes fortællinger om cannabisbrug er, at de efterstræber at have overstået alle dagens gøre-

mål, før de ryger cannabis (Mathias: 10; Alex: 9-10; Jacob: 9; Line: 26; Sofie: 10; Daniel: 7). Dette er eksemplificeret med nedenstående citat fra Mathias:

"(...) som udgangspunkt så prøver jeg på at ryge, efter jeg har gjort de ting, jeg skal på en dag. (...) Der er også nogen dage, hvor jeg så måske ryger en enkelt, du ved, en lille smule tidligere. Jeg bliver aldrig sådan rigtig skæv før, at jeg er færdig med de ting, jeg skal på dagen." (Mathias: 10).

Cannabisbrugernes italesættelser af, at de som udgangspunkt først vil ryge, når de har været på arbejde, i skole og har overstået andre gøremål, anskuer jeg som en måde, hvorpå de efterstræber at regulere deres brug. Ved udelukkende at anvende cannabis i fritiden opretholdes en form for kontrol med bruget, således at det ikke overgår til et problematisk brug. Samtidig opretholdes en form for status som velfungerende cannabisbruger, idet informanterne italesætter, at de evner at udskyde deres lyst til at ryge cannabis. For Alex er det vigtigt, at man som cannabisbruger formår at finde en balance i forbruget:

"Du skal finde det her midtpunkt. Du skal finde det punkt, der passer lige til dig. Og så også fordi, at du sparer på længere sigt på den måde, og så også fordi, at du opfylder dine egne behov men med stil. Ja, altså med stil på den måde, at du har styr på det(...)" (Alex: 23-24).

Alex beskriver, at det ikke blot er vigtigt at kunne udskyde cannabisrygningen til efter dagens gøremål. Det er samtidig også vigtigt, at den enkelte formår at begrænse mængden af cannabis som ryges for derved at regulere bruget.

Ali har tidligere haft et mere problematisk cannabisbrug, hvor han oplevede afhængighed af stoffet. Dette har betydet, at Ali i dag mener, at han selv har genvundet kontrollen over sit brug:

"(...) jeg ser det bare som et normalt forbrug. (...) jeg føler ikke, at det er noget misbrug nu overhovedet, jeg er godt tilfreds med mit forbrug af hash. Jeg er nærmest stolt af det faktisk. Ikke stolt af det at ryge hash, men stolt af, at jeg har formået at implementere det i min dagligdag på den måde, som jeg gør det i dag. (...)" (Ali: 33).

Ali opsøgte ikke hjælp fra fagprofessionelle, da han oplevede, at cannabisbruget havde udviklet sig i en problematisk retning men regulerede i stedet selv sit brug, således at han oplevede at opnå kontrol over det. Denne måde selv at regulere cannabisbruget er et mønster, som kan genfindes hos flere informanter. For at håndtere cannabisbruget anvender informanterne en strategi, hvor de holder pauser fra cannabisrygning:

"(...) Jeg holdte en måneds pause fra den ene dag til den anden simpelthen, fordi jeg synes, jeg havde røget for meget i en periode, og så skulle jeg bare lige have en pause fra det, og så startede jeg igen, men det er jo så også bare bevidste pauser, så." (Kristian: 8).

Denne strategi med at holde pause fra cannabis anvendes af informanterne, hvis de oplever, at cannabis fylder for meget i deres liv, er på grænsen til fysisk afhængighed eller oplever bivirkninger fra stoffet. I den forbindelse vægter flere informanter, at de selv er bevidste om, hvornår der er behov for at holde en pause, hvilket Claus også italesætter: *"Jeg behøver ikke en eller anden til at fortælle mig, at nu er det for meget. Jeg har selv en stopknap, og jeg er lige nu for eksempel, der tager jeg ikke stoffer, fordi jeg er på pause.. (...)" (Niels & Claus: 43).* For informanterne handler det således også om at bibeholde en form for autonomi i forhold til deres cannabisbrug, hvor de selv kontrollerer det.

KONKLUSION

I dette speciale har jeg undersøgt, hvordan indgang og motivation til samt håndtering af cannabisbrug hos unge på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune kan forstås. Fokus i undersøgelsen har ligget på de unges fortællinger om cannabisbrug, og specialet er således et bidrag til eksisterende forskning om unges brug af cannabis ud fra et brugerperspektiv. Det empiriske materiale i undersøgelsen består af 13 semistrukturerede interviews med 14 unge cannabisbrugere, som enten går eller har gået på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune.

På baggrund af undersøgelsen kan det konkluderes, at de unges indgang til cannabisbrug er præget af, at de forinden første cannabisrygning havde forestillinger om, hvordan stoffets virkning ville være. Forestillingerne om virkningen er konstrueret i interaktion med andre gennem ansigt-til-ansigt interaktion med forældre, venner mv. eller via film og musikvideoer. Nogle af de unge anvendte ligeledes internettet til at forberede sig til cannabisrygningen, idet de søgte viden om korrekt rygeteknik og mulige skadevirkninger ved cannabisbrug, hvor sidstnævnte hjalp med at neutralisere den afvigende handling. Indgangen til cannabisbrug blev for nogen unge også influeret af, at de fik tillært neutraliseringsteknikker i interaktion med erfarne cannabisrygere.

Det kan konkluderes, at de unges fortællinger om første gang, de røg cannabis kan kategoriseres i den vellykkede og den mindre vellykkede første gang. Karakteristisk for fortællingerne om den vellykkede første gang er, at det sociale aspekt i oplevelsen blev vægtet højt hos de unge. I den forbindelse kunne det sociale samspil med andre cannabisbrugere ligeledes bidrage til viden om korrekt rygeteknik. Den mindre vellykkede første gang er karakteriseret ved, at de unge ikke oplevede, at cannabisrygningen levede op til deres forventninger, hvilket potentielt kan tilskrives, at de ikke havde lært den korrekte rygeteknik samt lært at identificere og definere cannabispåvirkningen som noget rart. Motivationen for at fortsætte cannabisbrug var således også, at de unge havde en klar forestilling om den ideelle virkning af cannabis, som de efterstræbte at opleve. Disse forestillinger kunne dermed neutralisere de mindre vellykkede første gange og gøre det muligt at fortsætte cannabisbruget. Ingen af de unge udtrykte under interviewene, at de havde dårlig samvittighed eller havde fortrudt, at de havde røget cannabis efter første gang. Af nogle unge blev cannabisrygningen italesat som et "nødvendigt" element i deres udvikling. Samtidig viste undersøgelsen, at de unges experi-

mentering med cannabis kan anskues som udtryk for en svækkelse af det sociale bånd attachment, idet teenageårene for unge kan være influeret af en løsrivelse fra forældre. Efter første cannabisrygning afholdt hovedparten af de unge sig fra at informere deres forældre herom.

Ud fra analysen af unges motivation for cannabisbrug kan det konkluderes, at der er flere forskellige motiverende faktorer, som medvirker til at opretholde deres cannabisbrug. For det første kan det konkluderes, at de unges cannabisbrug kan forstås som motiveret af virkningen af cannabis. Halvdelen af de unge italesatte, at cannabisrygning modvirker stress og problemer i hverdagen. Cannabisbruget kan således forstås som en form for håndteringsstrategi mod stress og pres, hvilket kan skyldes, at de unge i dag er influeret og presset af forventninger fra deres forældre og samfundet med hensyn til at træffe de rigtige valg om uddannelse og fremtid. Ved at drage paralleller til strainteorien blev det således påpeget, at cannabisbrug kan anskues som et illegitimt middel, der anvendes i et forsøg på at opnå samfundsmæssige idealer om uddannelse og job mv. ved at reducere stress. For det andet kan motivationen for cannabisbrug for nogle unges vedkommende forstås som en form for medicinsk anvendelse mod psykiske og somatiske helbredsproblemer. I den forbindelse blev det ligeledes påpeget, at en kritisk fortolkning af den medicinske anvendelse kan ses som udtryk for en afvisning af ansvar og derved som en neutraliseringsteknik. Tredje motivation for cannabisbrug omhandler, at cannabisbrug virker socialt inkluderende for de unge. Gennem cannabisbruget bliver de unge del af en afvigergruppe både fysisk og virtuelt gennem Facebook, hvor de oplever samhørighed med andre, som deler deres problemer og afvigende aktiviteter. I disse afvigergrupper, som indeholder subkulturelle træk, anvendes der særlige betegnelser for stofferne, som har til formål at skjule de afvigende aktiviteter. Flere af de unge fejrede desuden den særlige begivenhed for cannabisrygere kaldet four twenty i disse afvigergrupper.

De unge i denne undersøgelse er alle bevidste om, at cannabisbrug er ulovligt og strider mod uddannelsesinstitutionernes regler. De unge gav klart udtryk for, at cannabis efter deres mening burde legaliseres med henvisning til, at de betegnede cannabisbrug som mindre skadeligt end alkoholindtagelse. I den forbindelse kan disse holdninger til alkohol og cannabis betragtes som en neutralisering af samfundets normer. I analysen blev de unges sammenligninger af skadevirkninger ved alkohol og cannabis således tolket som en respons på, at can-

nabisbrug er stigmatiseret, hvorfor brugeren har behov for at retfærdiggøre cannabisrygningen. Disse holdninger kan dog også tolkes som udtryk for, at det sociale bånd belief er svækket hos de unge, idet de ikke anser samfundets regler og normer som gyldige.

Analysen har endvidere vist, at de unge mener, at der generelt i samfundet bliver set ned på cannabisbrug. Samtidig beskriver de unge stereotype forestillinger, som ifølge dem er knyttet til cannabisbrug, som eksempelvis at cannabisbrugere er dovne, kriminelle, sløve, narkomane og junkier. Der knyttes ifølge de unge dermed flere uønskede og negative karakteristika til brugeren end blot cannabisrygning. De unge oplever således, at cannabisbrug er stigmatiseret i Danmark, hvilket har betydning for deres håndtering af bruget. Cannabisbrugernes bevidsthed om det stigma, som ifølge dem er knyttet til deres handlinger, kom ligeledes til udtryk ved problemer med at opnå adgang til feltet, hvor et opslag på en lukket Facebook-gruppe for cannabisbrugere om undersøgelsen medførte en omfattende diskussion blandt brugerne.

Idet de unge kan betegnes som potentielt miskrediterede vil de ifølge Goffman efterstræbe at passere i interaktion med ikke-rygere. Et vigtigt led i de unges håndtering af cannabisbrug må således forstås ud fra, at de unge føler sig stigmatiserede og derfor forsøger at passere og derved hemmeligholde deres stigma.

Undersøgelsen har vist, at de unge anvender forskellige teknikker til at passere som normale i forskellige hverdagskontekster. I analysen blev det demonstreret, hvordan de unge anvender fremtræden og kropslige udtryk til at sløre eller fjerne stigmasymboler, som kunne afgive sociale informationer om deres stigmatiserede karakteristika og afsløre dem som afvigere. Dette indebar blandt andet for nogle informanter en kamuflering af lugten fra cannabisrygning, overvejelser om påklædning og opførsel samt muligheder for at skjule røde øjne. Det kan ligeledes konkluderes, at flere af de unge bevidst undlader at bringe emner om cannabisrygning op i samtaler med personer, som ikke må opnå viden om deres cannabisbrug, for derved at undgå at blive opdaget og stemplet. Til undervisning på ungdomsuddannelserne er det ligeledes vigtigt for de unge at hemmeligholde deres cannabisbrug, hvilket blandt andet for nogle unge indebærer, at de er passive for dermed at kunne passere som dovne eller uinteresserede elever, og for andre indebærer det en øget aktivitet i skoletiden, hvilket kan fungere som en disidentifikator, som får dem til at fremstå på en mere ønskværdig måde.

På baggrund af analysen kan det konkluderes, at de unge har forskellige opfattelser af skellet mellem det rekreative og problematiske brug. Dog ses der et mønster i, at flere informanter karakteriserer et problematisk brug som noget, der har konsekvenser for brugerens job, uddannelse, økonomi samt sociale relationer. For at håndtere deres cannabisbrug afholder flere unge sig fra at anvende stoffet, til alle gøremål er overstået for derved at regulere deres brug. I analysen blev det pointeret, at dette kunne anskues som en måde at opretholde kontrollen over forbruget på og derved en status som velfungerende cannabisbruger. Denne positionering og forståelse af dem selv som velfungerende cannabisbrugere kom ligeledes til udtryk i interviewsituationen, hvor fire informanter fremmødte i påvirket tilstand for herefter at "afsløre" deres cannabispåvirkning i interviewsituationen og derved bevise, at de kunne fungere til trods for, at de var skæve. Samtidig anvender flere af de unge en strategi, hvor de holder pauser fra cannabisrygning for derved at bevare kontrol over bruget.

Som nævnt i problemfeltet er der inden for de seneste år sket en signifikant stigning i cannabisbruget blandt unge i alderen 16-24 år. Dette kunne tolkes som tegn på, at cannabisbrug blandt unge er normaliseret i Danmark. På baggrund af nærværende undersøgelse mener jeg dog ikke, at der er tale om en normalisering af cannabisbrug, idet analysen viser, at de unge på ungdomsuddannelserne i Aalborg Kommune i vid udstrækning efterstræber at hemmeligholde rygningen for derved at undgå en stigmatisering. For de unge er et vigtigt led i cannabisbrug at håndtere deres brug, således at det – i hvert fald i visse kontekster – forbliver skjult for andre. Der er dermed tale om en ungegruppe, der internt dyrker cannabisbrug i social interaktion med andre, men udadtil efterstræber at forblive hemmeligt afvigende, forklæde sig som normale og gå i et med tapetet.

LITTERATUR

Antoft, Rasmus & Heidi Houlberg Salomonsen (2007): "Det kvalitative casestudium – introduktion til en forskningsstrategi". I Rasmus Antoft, Michael Hviid Jacobsen, Anja Jørgensen & Søren Kristiansen (red.): *Håndværk & horisonter – Tradition og nytænkning i kvalitativ metode*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Becker, Howard S. (2005): *Outsidere. Studier i afvigelsessociologi*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bengtsson, Tea T. (2014): "What are data? Ethnographic experiences with young offenders". I *Qualitative Research*, 14, 6, 729-744.

Bryman, Alan (2008): *Social Research Methods*. New York: Oxford University Press Inc.

Cullen, Francis T. & Robert Agnew (2011): *Criminological Theory: Past to Present*. New York: Oxford University Press Inc.

Faber, Ditte & Henrik Jensen (2015): "Gymnasier vil teste elever for stoffer og alkohol i skoletiden". I Berlingske Tidende, 12. Januar 2015.

Lokaliseret d. 23. Juli 2015

Link: <http://www.b.dk/nationalt/gymnasier-vil-teste-elever-for-stoffer-og-alkohol-i-skoletiden>

Frank, Vibeke Asmussen & Helle Vibeke Dahl (2012): "Introduktion: Cannabis i Danmark". I Helle Vibeke Dahl & Vibeke Asmussen Frank (red.): *Cannabis. Forbrug, interventioner og marked i Danmark*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Goffman, Erving (2009): *Stigma – Om afvigerens sociale identitet*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Hirschi, Travis (1969): "Social Bond Theory". I Francis T. Cullen & Robert Agnew (red.) (2011): *Criminological Theory: Past to Present*. New York: Oxford University Press Inc.

Illeris, Knud, Noemi Katznelson, Jens Christian Nielsen, Birgitte Simonsen & Niels Ulrik Sørensen (2009): *Ungdomsliv – mellem individualisering og standardisering*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Jacobsen, Michael Hviid & Søren Kristiansen (2009): "De ødelagte identiteters sociologi". I Goffman, Erving: *Stigma – Om afvigerens sociale identitet*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.

Jacobsen, Michael Hviid (2013): "Klassiske, positivistiske og strukturfunktionalistiske skoler i kriminologien". I Michael Hviid Jacobsen & Anne-Stina Sørensen (red.): *Kriminologi – en introduktion*. Latvia: Hans Reitzels Forlag.

Jacobsen, Michael Hviid & Sune Qvotrup Jensen (2013): "Subkulturelle, interaktionistiske og kritiske retninger i kriminologisk teori. I Michael Hviid Jacobsen & Anne-Stina Sørensen (red.): *Kriminologi – en introduktion*. Latvia: Hans Reitzels Forlag.

Jensen, Sune Qvotrup (2012): "Kvalitativ subkulturforskning. At studere kulturel kreativitet på samfundets bund". I Michael Hviid Jacobsen & Sune Qvotrup Jensen (red.): *Kvalitative udfordringer*. København: Hans Reitzels Forlag.

Järvinen, Margaretha (2005): "Interview i en interaktionistisk begrebsramme". I Margaretha Järvinen & Nanna Mik-Meyer (red.): *Kvalitative metoder i et interaktionistisk perspektiv. Interview, observationer og dokumenter*. København: Hans Reitzels Forlag.

Järvinen, Margaretha & Jakob Demant (2010): "Hashens "normalisering"". I Margaretha Järvinen, Jakob Demant & Jeanette Østergaard (red.): *Stoffer og natteliv*. København: Hans Reitzels Forlag.

Järvinen, Margaretha, Jakob Demant & Jeanette Østergaard (2010): "Konklusion: "Vi foretrækker alkohol – men stoffer kan også være sjove"". I Margaretha Järvinen, Jakob Demant & Jeanette Østergaard (red.): *Stoffer og natteliv*. København: Hans Reitzels Forlag.

Kronbæk, Mette (2014a): *Cannabisbrug – cannabisbrugeres fortællinger om rekreativt og problematisk brug*. Ph.d.-afhandling. Center for Rusmiddelforskning, School of Business and Social Sciences, Aarhus Universitet.

- Kronbæk, Mette (2014b): "Fortællinger om cannabisbrug". I Birgitte Thylstrup, Morten Hesse, Mads Uffe Pedersen & Kirsten Frederiksen (red.): *Misbrugsbehandling. Behandling, organisering, indsatser og behov*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Kræftens bekæmpelse & Sundhedsstyrelsen (2009): *Unge livsstil og dagligdag 2008*. MULDRapport nr. 7.
- Kvale, Steinar & Svend Brinkmann (2009): *InterView – Introduktion til et håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Lee, Raymond M. (1993): *Doing Research on Sensitive Topics*. London: SAGE Publications Ltd.
- Lilly, Robert J., Francis T. Cullen & Richard A. Ball (2011): *Criminological Theory – Context and Consequences*. California: SAGE Publications, Inc.
- Measham, Fiona, Russel Newcombe & Howard Parker (1994): "The Normalization of Recreational Drug Use amongst Young People in North-West England". I *The British Journal of Sociology*, 45, 2, 287-312
- Møller, Kim (2011): "Kontrolregimer og narkotikapolitik: hvordan balanceres borgernes velbefindende og selvbestemmelse". I Vibeke Asmussen Frank & Helle Vibeke Dahl (red.): *Illegale rusmidler og kriminalitet*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Møller, Kim (2013): "Rational Choice". I Michael Hviid Jacobsen & Anne-Stina Sørensen (red.): *Kriminologi – en introduktion*. Latvia: Hans Reitzels Forlag.
- Nielsen, Beth Grothe (2006): *Straf – hvad ellers?* København: Tiderne Skifter.
- Pedersen, Willy & Torbjørn Skardhamar (2009): "Cannabis and crime: findings from a longitudinal study". I *Addiction*, 105, 109-118.
- Sandberg, Sveinung (2012): "Is cannabis use normalized, celebrated or neutralized? Analysing talk as action". I *Addiction Research and Theory*, 20, 5, 372-381.

Sandberg, Sveinung & Heith Copes (2012): "Speaking With Ethnographers: The Challenges of Researching Drug Dealers and Offenders". I *Journal of Drug Issues*, 43, 2, 176-197.

Sandberg, Sveinung & Willy Pedersen (2011): *Street capital – Black cannabis dealers in a white welfare state*. Bristol: The Policy Press.

Simonsen, Birgitte (2014): *Hash som et pædagogisk problem – i ungdomsuddannelserne*. Odense: Erhvervsskolernes Forlag.

Sundhedsstyrelsen (2011): *National sundhedsprofil unge*. København.

Sundhedsstyrelsen (2013a): *Narkotikasituationen i Danmark*. København.

Sundhedsstyrelsen (2013b): *Forebyggelsespakke STOFFER*. København.

Sundhedsstyrelsen (2013c): *NOTAT. CANNABIS – den aktuelle viden om rusvirkninger, skadevirkninger og udbredelse*. København.

Lokaliseret d. 23.02.2015

Link:

http://sundhedsstyrelsen.dk/da/nyheder/2013/~/_media/1446787E8B2D46818497DE676C382761.ashx?m=.pdf

Sykes, Gresham M. & David Matza (1957): "Techniques of Neutralization". I Francis T. Cullen & Robert Agnew (red.) (2011): *Criminological Theory: Past to Present*. New York: Oxford University Press Inc.

Sørensen, Betina Bang, Liselotte Ingholt & Vibeke Asmussen Frank (2012): "Fortællinger om hash på tekniske skoler: elevernes perspektiver". I Helle Vibeke Dahl & Vibeke Asmussen Frank (red.): *Cannabis. Forbrug, interventioner og marked i Danmark*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Winsløw, Jacob Hilden (1991): "Sociologisk forulempning". I *Social Kritik: Tidsskrift for social analyse & debat*, 17, 12-25.

Østergaard, Jeanette, Maria Røgeskov & Pernille Skovbo Rasmussen (2010): "Unges rusmiddelprofil". I Margaretha Järvinen, Jakob Demant & Jeanette Østergaard (red.): *Stoffer og natteliv*. København: Hans Reitzels Forlag.

BILAG 1: Opslag til ungdomsuddannelser og Facebook

UNGE FRA AALBORG SØGES TIL ET ANONYMT INTERVIEW OM HASHBRUG

Jeg er en kriminologistuderende, som er i gang med at skrive mit speciale. Mit speciale omhandler hashbrugere på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune, og i den forbindelse har jeg meget stor brug for jeres hjælp.

Min opgave vil omhandle, hvordan elever på ungdomsuddannelser i Aalborg Kommune håndterer et hashbrug, elevernes hverdagsliv samt hvad der motiverer til hashrygning mv.

Jeg er derfor meget interesseret i at høre fra elever, der går på ungdomsuddannelser (gymnasium, teknisk skole, SOSU, handelsskole mv.) i Aalborg Kommune, og som ryger hash og/eller pot og skunk enten engang imellem eller mere fast. Jeg vil rigtig gerne tage udgangspunkt i elevernes fortællinger om hash, og i den forbindelse søger jeg derfor elever, som har lyst til at stille op til et interview. Det står frit for, hvor meget man har lyst til at dele, og man er selvfølgelig velkommen til at melde fra på spørgsmål, man ikke har lyst til at besvare. Interviewet vil ca. tage 30-60 minutter afhængigt af, hvor meget man har lyst til at dele, og det hele foregår selvfølgelig anonymt. Jeres navne og andre oplysninger der kan gøre jer genkendelige vil derfor blive sløret i rapporten.

I forhold til tid og sted for interviewet er jeg meget fleksibel og tilpasser mig naturligvis jeres planer, dog vil jeg meget gerne gennemføre interviewene inden 15. maj.

Hvis du er interesseret eller gerne vil høre mere, er du meget velkommen til at kontakte mig via mailen: mwjo09@student.aau.dk.

Med venlig hilsen

Merete Jørgensen

Kriminologistuderende ved Aalborg Universitet

BILAG 2: Interviewguide

Baggrundsspørgsmål

- Kan du prøve at fortælle lidt om dig selv?
 - Hvor gammel er du?
 - Hvor kommer du fra (byen/landet)?
 - Hvordan vil du beskrive det kvarter, du er vokset op i?
 - Forældre?
 - Søskende?
 - Skole?
 - Sport?
 - Fritidsjob?
- Har du drukket alkohol før?
 - Hvornår gjorde du det første gang?
- Har du prøvet at ryge cigaretter?
 - Hvornår gjorde du det første gang?
- Har du prøvet at ryge cannabis?
- Har du prøvet andre stoffer?

Første møde med cannabis

- Kan du prøve at fortælle om den første gang, du prøvede cannabis?
 - Hvornår var det?
 - Hvor gammel var du?
 - Hvem var du sammen med?
 - Hvem kom med idéen?
 - Hvem skaffede stoffet?
- Hvilke forestillinger havde du gjort dig om stoffet inden?
 - Hvad havde du hørt om stoffet og fra hvem?
 - Har du altid tænkt sådan om stoffet?
 - Hvis ikke: hvornår ændrede det sig?
- Kan du prøve at beskrive, hvordan du fik det af at ryge cannabis?
- Blev du påvirket første gang?

- Var det behageligt?
- Hvor lang tid varede rusen?
- Hvordan havde du det efter dit første møde med cannabis?
 - Glæde?
 - Spænding?
 - Tømmermænd/eftervirkning?
 - Skam?
- Fortalte du til nogen, at du havde prøvet det?
- Havde dine andre venner prøvet cannabis på daværende tidspunkt?

Cannabisbrug nu

- Hvor ofte ryger du cannabis nu?
 - Hvor mange dage på en uge ca.?
- Hvor meget ryger du?
 - Hverdage eller weekender?
- Er der perioder, hvor du ryger mere eller mindre end andre perioder?
 - Hvad kendetegner disse perioder?
- Ryger du cannabis alene eller sammen med andre?
 - Hvem ryger du evt. med?
- Har dit forbrug ændret sig siden første gang, du prøvede cannabis?
- Hvordan får du det, når du ryger cannabis nu?
- Har du fået nye venner i forbindelse med, at du begyndte at ryge cannabis?
- Kan du prøve at beskrive for mig, hvorfor du fik lyst til at prøve cannabis igen efter første gang?
 - Gjorde du dig nogle tanker om det?

Cannabis og hverdagsliv

- Kan du prøve at beskrive for mig, hvilken betydning cannabisbrug har for din hverdag?
 - Positive ting
 - Negative ting
 - Hvad giver det dig at ryge cannabis?
 - Afhjælper det kedsomhed?

- Er du nogensinde blevet opdaget i at ryge cannabis/være påvirket?
 - Hvad skete der?
 - Hvilken konsekvens fik det?
- Ved din familie/dine venner, at du ryger cannabis?
 - Hvis ja: hvordan har de fundet ud af det?
 - Hvor meget fortæller du det om det?
 - Hvad tror du, de tænker om det?
- Har du nogensinde været påvirket af cannabis i skolen/på arbejde eller lignende?
 - Hvordan endte du i den position?
 - Var der nogen, der opdagede det?
 - Fik det konsekvenser for dig?
- Hvordan får du fat i cannabis?
- Hvordan finansierer du dit brug?
 - Har du nogensinde selv solgt cannabis eller lignende?
 - Har du været i kontakt med politiet eller fået en dom?
- Har du været i behandling mod cannabisbrug?
 - Hvornår og hvorfor?

Cannabis og ungdomsuddannelse

- Kan du prøve at fortælle mig lidt om, hvordan dit uddannelsessted har det med cannabisrygning?
 - Hvad tænker du om det?
- Hvilke konsekvenser kan det have at være påvirket i skoletiden?
- Hvordan kan de kontrollere, at i ikke er påvirkede?
 - Hvad tænker du om det?
 - Bør der gøres mere/mindre?
- Hvilken betydning har skolens rusmiddelpolitik for dit cannabisbrug?
 - Hvilke tanker har du gjort dig?
- Kender du nogen, der er blevet opdaget i at have røget hash?
 - Hvad skete der?
- Hvad gør du for at undgå at blive opdaget i at bryde reglerne?
 - Opførsel? Tøj?

Samfundets syn på cannabisbrugere

- Hvordan tror du, at andre mennesker ser på cannabisbrugere?
- Hvilken betydning har andres tanker for dit forbrug?
- Hvornår tænker du, at man har et misbrug eller et problematisk forbrug i stedet for blot et forbrug? Hvor går skellet?
 - o Hvornår går man fra forbrug til misbrug/problematisk forbrug?
 - o Hvor ser du dig selv i forhold til dette?
- Hvilken dom tror du, man får for at være i besiddelse af cannabis? Kommer det på straffeattesten?
 - o Har du gjort dig tanker om, hvorvidt dit cannabisbrug kan have betydning for dine fremtidige jobmuligheder?
- Er du nervøs for at blive opdaget?
 - o Hvis ja: Hvad er du mest nervøs for ved det?
- Hvad gør du selv for at undgå at blive opdaget i cannabisbrug?
 - o Hvilke overvejelser gør du dig i forhold til det?

Fremtiden

- Hvordan ser du din fremtid?
 - o Uddannelses- og jobmæssigt?
 - o Vil du blive ved med at ryge hash?
- Hvad tænker du, at man kan gøre ved cannabisrygere på ungdomsuddannelserne?
 - o Hvad ville hjælpe dig?
- Hvilke råd ville du give videre til din uddannelse i forhold til rusmidler, hvis du havde muligheden?